

# Personligt betalningsansvar för styrelseledamöter i aktiebolag?



SCHOOL OF ECONOMICS  
AND MANAGEMENT  
Lund University

ULF JÄMHAMMAR

HARH01  
HT-2016

Handledare  
Niklas Arvidsson

## Sammanfattning

Grundtanken med aktiebolag som bolagsform är att den ekonomiska risken inte ska överstiga insatt kapital. Det finns i aktiebolagslagen ingen direkt koppling mellan bolagets företrädare och bolaget som är en egen juridisk person. Men det finns situationer som gör att bolagets företrädare kan bli personligt betalningsansvarig för bolagets förpliktelser, ett så kallat medansvar. Uppsatsen kommer att visa olika situationer i vilka en styrelseledamot i bolaget kan bli personligt betalningsansvarig.

Kapitalbristreglerna (25 kap. 13-20a §§ aktiebolagslagen) är utformade för att skydda bolagets kapital och syftar till att skydda befintliga och tillkommande borgenärer. Kritisk kapitalbrist innebär att bolagets kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Styrelseledamöterna måste agera och förhålla sig till lagstadgad handlingsplikt. Att som styrelseledamot inte agera enligt sin handlingsplikt kan leda till medansvar, vilket innebär personligt betalningsansvar för de förpliktelser som uppstår under ansvarstiden, den så kallade ansvarsperioden. Som huvudregel är det personliga betalningsansvaret solidariskt mellan styrelseledamöterna, men kan styrelseledamot visa att det inte föreligger försumlighet genom en så kallad ansvarsfrihetsgrund, kan styrelseledamoten undgå personligt betalningsansvar. Styrelseledamoten kan också tillse att den kritiska kapitalbristen inom en till två månader blir läkt för att undgå medansvar. Ansvarsperioden fortgår tills aktiekapitalet har återställts till det registrerade aktiekapitalet.

Det personliga betalningsansvaret för en nyttillträdd styrelseledamot är inte reglerad i lag. I stället blir det den nyttillträdda styrelseledamotens agerande i det enskilda fallet som kommer att bedömas. Även för en avgående styrelseledamot är det inte uttryckligen reglerat i lag vilket ansvar som gäller. Högsta domstolen anser att det skulle strida mot lagens syfte om uppkomna förpliktelser skulle upphöra i samband med styrelseledamotens avgång.

Något inte helt ovanligt har blivit att bolag använder sig av någon form av kapitaltäckningsgaranti för att minimera den ekonomiska risken för styrelsens ledamöter. Men som kommer att påvisas så finns det ingen absolut omständighet som säkerställer ett uteslutande av personligt betalningsansvar.

## Summary

The basic idea of the limited company corporate form is that the financial risk should not exceed the invested capital. It is available in the companies act no direct link between the company's representatives and the company, which is a separate legal entity. But there are situations that will allow the company's representative can be personally liable for the company's obligations, known as a joint responsibility. The paper will show different situations as a member of the Board of Directors of the company may become personally liable for.

Capital shortage conditions (25 kap. 13-20a §§ companies Act) are designed to protect the company's capital and at the same time be a creditor protection in order to protect existing and future creditors. Critical capital shortage means that the company's capital is less than half of the registered share capital. Board member must act and relate to statutory action. The Board does not act in accordance with their duty of action can lead to joint responsibility, which means personal liability for the obligations that arise during the period of responsibility, the so-called period of liability. As a main rule, the personal liability in solidarity between the members of the Management Board, but the Board can demonstrate that there has been negligence by a so-called discharge because, the Board member to escape personal liability. The Board Member may also be in one to two months to heal the critical capital shortage in order to evade responsibility. The liability period continues until the share capital has been restored to the registered share capital.

The personal liability of a newly appointed member of the Board of Directors is not regulated by law. Instead, it will be the new Executive Director's actions in the case that will be assessed. Even for a retiring Board Member, it is not explicitly regulated by law the responsibility that apply. The Supreme Court is of the opinion that it would be contrary to the policy of the law if the resulting obligations would cease in connection with Board Member's resignation.

Something not entirely uncommon has become the Board's using some form of capital guarantee to minimise the financial risk for the members of the Board.

But, as will be demonstrated, there is no absolute evidence to ensure the exclusion of personal liability.

# Innehållsförteckning

<b>Sammanfattning</b> .....	<b>2</b>
<b>Summary</b> .....	<b>3</b>
<b>Förord</b> .....	<b>7</b>
<b>Förkortningar</b> .....	<b>8</b>
<b>1. Inledning</b> .....	<b>9</b>
1.1 Bakgrund .....	9
1.2 Syfte och frågeställning .....	10
1.3 Avgränsningar .....	11
1.4 Metod och material.....	11
1.5 Disposition .....	12
1.6 Forskningsläge .....	12
<b>2. Kapitalbristreglernas utveckling</b> .....	<b>13</b>
2.1 Inledning .....	13
2.2 1848 års aktiebolagslag .....	13
2.3 1895 års aktiebolagslag (1895:65) .....	13
2.4 1910 års aktiebolagslag (1910:88) .....	14
2.5 1944 års aktiebolagslag (1944:705).....	14
2.6 1975 års aktiebolagslag (1975:1385).....	15
2.7 2005 års aktiebolagslag (2005:551).....	15
<b>3. Aktiebolaget</b> .....	<b>17</b>
3.1 Aktiebolagets kapital.....	17
3.2 Aktiekapitalet.....	17
3.3 Kapitalskyddsregler.....	17
3.4 Styrelsen.....	18
<b>4. Kapitalbristreglerna</b> .....	<b>21</b>
4.1 Inledning .....	21
4.2 Aktivitetsplikt .....	21
4.3 Borgenären.....	22
4.4 Rättspraxis.....	22
4.4.1 Allmänt .....	22
4.4.2 Prejudikat (NJA 2014 s. 948) .....	22
4.3.2 Doktrinen .....	24
4.3.3 Egna Kommentar .....	24
4.4 Första kontrollstämma .....	25
4.5 Andra kontrollstämman .....	25

4.6 Tvångslikvidation .....	26
<b>5. Styrelseledamöternas personliga betalningsansvar.....</b>	<b>28</b>
5.1 Allmänt .....	28
5.2 Uppkomna förpliktelser och ansvarsperiod .....	28
5.3 Läkning av kapitalbrist .....	29
5.4 Tillskjutet tillskott.....	29
5.5 Medansvar för styrelseledamöter .....	29
5.6 Ansvarsperiodens slut .....	30
5.7 Upphörande av det personliga betalningsansvaret .....	30
5.8 Sammanfattning .....	31
<b>6. Avgående respektive tillträdande styrelseledamot .....</b>	<b>33</b>
6.1 Inledning .....	33
6.2 Avgående styrelseledamot .....	33
6.3 Praxis .....	35
6.3.1 Allmänt .....	35
6.3.2 Rättsfall avgående styrelseledamot .....	35
6.3.3 Doktrinen .....	37
6.3.4 Egna kommentarer.....	37
6.4 Tillträdande styrelseledamot.....	37
6.5 Praxis .....	38
6.5.1 Allmänt .....	38
6.5.2 Rättsfall tillträdande styrelseledamot .....	38
6.5.3 Doktrinen .....	40
6.5.4 Egna kommentar .....	41
<b>7. Kapitaltäckningsåtaganden .....</b>	<b>43</b>
7.1 Inledning .....	43
7.2 Kapitaltäckningsgaranti .....	43
7.3 Koncern.....	47
7.3.1 Allmänt .....	47
7.3.2 Styrelsen i dotterbolag.....	47
7.3.3 Dotterbolagets styrelses ansvarsförpliktelser vid kapitalbrist.....	47
7.4 Egna kommentarer.....	48
<b>8. Avslutande ord .....</b>	<b>49</b>
8.1 Allmänt .....	49
8.2 Svårtolkade kapitalbristregler .....	49
8.3 Ansvarsperiodens upphörande .....	50
8.4 Avslutande kommentar.....	51

**9. Käll- och litteraturlista ..... 52**

## **Förord**

Inledningsvis vill jag börja med att tacka min handledare, Niklas Arvidsson som under författandet av detta arbete har bistått med värdefulla råd och reflektioner.

Vill även tacka mina bästa studievänner som under min studietid har fungerat som fantastiska bollplank och då inte bara i studier utan också om livet utanför studierna.

Tack alla vänner vars stöd under studietiden har varit ovärderligt för mig. Jag behöver inte nämna er vid namn, men ni vet vilka ni är.

Sist men inte minst viktig har min fantastiska familj och dotter Patricia varit, som alltid med ett stort tålamod och förståelse funnits där.

Lund den 7 december 2016

*Ulf Jämhammar*

## Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
HB	Handelsbalk
HD	Högsta domstolen
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
SFL	Skatteförfarandelagen (2011:1244)
SvJT	Svensk Juristtidning
TR	Tingsrätten
VD	Verkställande direktör
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1554)



# 1. Inledning

## 1.1 Bakgrund

Syftet med att driva aktiebolag är enligt 3 kap. 3 § ABL som huvudregel att ge så stor avkastning som möjligt till aktieägarna. Genom att använda sig av ett aktiebolag som associationsform riskerar inte ägarna sina personliga tillgångar utöver insatt kapital. Aktiebolaget är en juridisk person som innebär att bolaget är ett subjekt för rättigheter och skyldigheter, vilket betyder att bolagets företrädare saknar direktkoppling till dessa.<sup>1</sup> Aktieägarnas begränsade personliga ansvar för bolagets förpliktelser kommer till uttryck i 1 kap. 3 § ABL. Det har i praxis<sup>2</sup> förekommit att domstol bortsett från regeln om begränsat ansvar och gett en aktieägare ansvar för bolagets samtliga skyldigheter, ett så kallat *ansvarsgenombrott*<sup>3</sup> och därmed bortsett från regeln i 1 kap. 3 § ABL.

Utgångsläget är att företrädarna (styrelseledamöter och VD) inte heller anses ha något ansvar för bolagets skulder. Enligt ABL är huvudregeln att bolaget är självt ansvarig för sina skulder och förpliktelser. Årligen går ungefär 6000 svenska aktiebolag i konkurs.<sup>4</sup> Ofta blir borgenärerna helt eller delvis utan utdelning för sina fordringar efter en konkurs. Detta skapar en intresse motsättning mellan bolagets aktieägare och bolagets borgenärer. För att värna om bolagets borgenärer men även anställda och det allmänna innehåller kapitalskyddsreglerna ett antal regler som gäller skyddet av aktiekapitalet. Syftet med detta regelsystem är att såvitt möjligt skapa garantier för att bolagen verkligen får tillgångar vid bolagsbildningen och att dessa tillgångar inte försvinner under bolagets verksamhet.<sup>5</sup> Borgenärernas intresse ligger i att det finns ett tillräckligt eget kapital för att bolaget ska kunna reglera sina skulder då inte aktieägarna kan ställas till personligt betalningsansvar vid bolagets bristande betalningsförmåga.

I aktiebolagets borgenärsskyddsregler finns olika regler för att skydda borgenärernas ekonomiska intressen. Borgenärsskyddet består bland annat av regler om förbjudna värdeöverföringar, regler om minsta aktiekapital samt regler gällande kapitalbrist. Vid kapitalbrist gäller det som stadgas i 25 kap. 13-20a §§ ABL (kapitalbristreglerna)<sup>6</sup> som kan

---

<sup>1</sup> Bergström m.fl. (2015) s. 67.

<sup>2</sup> NJA 2014 s. 877.

<sup>3</sup> SOU 1987:59.

<sup>4</sup> Konkursstatistik UC.

<sup>5</sup> Prop. 1973:93 s. 63.

<sup>6</sup> NJA 2014 s. 892.

leda till *medansvar*. Styrelseledamöternas medansvar anses vara ett så kallat *presumtionsansvar*<sup>7</sup>, vilket förtydligas i avsnitt 3.4. Aktiebolagets bestämmelser om styrelsens medansvar för bolagets förpliktelser omfattar alla typer av förpliktelser, även skatteskulder.<sup>8</sup> Även aktieägare och företrädare för bolaget kan under vissa förutsättningar drabbas av personligt betalningsansvar.<sup>9</sup> Personligt betalningsansvar för styrelseledamöter aktualiseras vid kapitalbrist, vilket företrädesvis kommer belysas framåt i uppsatsen.

## 1.2 Syfte och frågeställning

Denna uppsats har till syfte att undersöka och analysera i vilka fall ett aktiebolags styrelseledamöter kan bli personligt betalningsansvariga enligt kapitalbristreglerna, 25 kap. 13-20a §§ ABL. Inom ramen för detta syfte kommer följande frågeställningar att specialstuderas:

- I. Under vilka förutsättningar uppkommer medansvar för styrelseledamöter?
  - i. Hur kan styrelseledamöten undvika medansvar?
  - ii. När är kritisk kapitalbrist läkt?
  - iii. När upphör personligt betalningsansvar?
- II. Vilket ansvar har en styrelseledamot som inträder respektive utträder under ansvarsperioden?

Andra frågeställningar som till exempel huruvida arbetsfördelningen inom styrelsen kan leda till ansvarsfrihet kommer att beröras men inte att analyseras. Regressrätt mellan bolagsmän är ett annat exempel på fråga som kommer att beröras men inte att analyseras i någon större omfattning. Borgenärens kunskap om gäldenärens (bolagets) underlåtenhet att vidta åtgärder enligt kapitalbristreglerna behandlas inte heller i någon större omfattning.

I nedan avsnitt görs tydligare avgränsningar av uppsatsen kopplat till frågeställningarnas innehåll.

---

<sup>7</sup> NJA 2009 s. 221.

<sup>8</sup> NJA 2009 s.221.

<sup>9</sup> Reglerna om personligt betalningsansvar vid kapitalbrist återfinns i 25 kap. 13-20a §§ ABL.

### 1.3 Avgränsningar

Uppsatsen kommer att utreda hur styrelseledamöter kan drabbas av ett personligt betalningsansvar. Även aktieägare och andra bolagsföreträdare kan få ett personligt betalningsansvar, men dessa kommer endast i mycket begränsad omfattning att beröras men inte behandlas. Fokus kommer att ligga på gällande rätt, att analysera och argumentera för eller emot olika tolkningar av rättsreglerna. Det så kallade *företrädareansvaret* enligt 59 kap. Skatteförfarandelag (2011:1244), där styrelseledamöterna kan bli personligt betalningsansvariga för bolagets skatteskulder kan liknas med personligt betalningsansvar för styrelseledamöter, vilket inte kommer att behandlas. Aktiebolag utan revisor<sup>10</sup> kommer att beröras men inte analyseras. Uppsatsen kommer att ha fokus på nationell rätt, men inslag ur ett EU rättsligt perspektiv kommer om erforderligt för nationell rätt att beaktas. Jämförelser med andra länders rättsordningar motsvarande frågeställningarna kommer inte att analyseras.

### 1.4 Metod och material

Uppsatsen baseras på rättsdogmatisk metod och frågeställningarna analyseras och besvaras med utgångspunkt i vedertagna rättskällor som lag, förarbeten, prejudikat och doktrin. Det finns ett omfattande material beträffande kapitalbristreglerna. Fokus kommer att läggas på Stefan Lindskogs bok *Kapitalbrist i aktiebolag*. Det finns ett antal prejudikat från HD (*NJA 2015 s. 346, NJA 2014 s. 948, NJA 2014 s. 892, NJA 2013 s. 725, NJA 2012 s. 858, NJA 2009 s. 221, NJA 2009 s. 210, NJA 2009 s. 41, NJA 2005 s. 792, NJA 2005 s. 438, NJA 2004 s. 3*) som avhandlar styrelse och styrelseledamotens *medansvar* som denna uppsats avhandlar.

De som är mest relevanta och centrala prejudikaten för denna uppsats frågeställningar kommer att nedan presenteras och analyseras. Förarbetena kommer att ha stor betydelse för uppsatsens arbete och vill särskilt lyfta fram Stefan Lindskogs kommentarer (*Kapitalbrist i Aktiebolag*) till 25 kap. 13-20a §§ ABL. Databaskällor som Zeteo och Karnov kommer att användas för redogörelse av kapitalbristreglerna som medför medansvar för styrelseledamot.

---

<sup>10</sup> Skyldigheten att låta revisorsgranska kontrollbalansräkningen gäller inte bolag som med stöd i de begränsningar av revisionsplikten som trädde i kraft den 1 november 2010 saknar revisor.

## **1.5 Disposition**

Uppsatsen ska ge läsaren ett perspektiv på hur regelsystemet fungerar och förståelse för problematiken kring kapitalbrist för styrelseledamöter i ett aktiebolag. Kapitel två börjar med en historisk tillbakablick av svenska aktiebolagslagen. I kapitel tre redogörs grundtanken med aktiebolag som bolagsform, övergripande gällande borgenärsskydd om kapitalskyddsregler samt bolagets ledning, dess funktion och ansvar. En mer ingående redogörelse för hur kapitalbristreglerna i 25 kap. 13-20a ABL är uppbyggda återspeglas i kapitel fyra. Styrelseledamöternas personliga betalningsansvar för uppkomna förpliktelser och ansvarsperiodens upphörande återges i kapitel fem. Avgående respektive tillträdande styrelseledamots personliga betalningsansvar redogörs i kapitel sex. I kapitel sju redogörs ingående nyttan med kapitalbristförsäkringar. Avslutande noteringar och kommentarer av uppsatsförfattaren kommer att presenteras i kapitel 8.

## **1.6 Forskningsläge**

Temat har underkastats en djupgående analys av Stefan Lindskog i dennes "Kapitalbrist i aktiebolag" (2 uppl. 2015). I Zeteo kommenteras reglerna av Rolf Skog, Sten Andersson och Svante Johansson med senaste utgivning juni 2016. I Karnov författas lagkommentarerna av Per Samuelsson och i Lexino (uppdaterade 22 september 2015) av Erik Nerep, Johan Adestam, samt Per Samuelsson. Samtliga nämnda bidrar till förståelsen och användandet av kapitalbristreglerna.

## 2. Kapitalbristreglernas utveckling

### 2.1 Inledning

Detta kapitel ger en viss återblick av de svenska aktiebolagslagarna från 1848 aktiebolagslag till nuvarande ABL.

### 2.2 1848 års aktiebolagslag

Sveriges första aktiebolagslag antogs 1848. Den nya lagen bestod endast av 15 paragrafer som mestadels handlade om bolagets bildande, stadfästande och upplösning. Styrelseledamöterna ansågs vara sysslomän åt bolaget och omfattades därför av sysslomannareglerna i 18 kap. Handelsbalken. Styrelseledamöterna hade en omsorgsplikt gentemot bolaget enligt 18 kap. 1 § HB och svarade för skada de orsakat bolaget genom vållande, om inget annat avtalats 18 kap. 3-4 §§ HB.<sup>11</sup> Skyldigheterna var individuella och omfattade endast de styrelseledamöter som deltagit i ett beslut. 1848 års aktiebolag präglades i stor utsträckning av fransk rätt.

### 2.3 1895 års aktiebolagslag (1895:65)

1895 års aktiebolag är mer påverkad av tysklagstiftning vilket gjorde att lagen fick ett normativsystem vilket innebar att få bilda ett bolag inte längre krävdes något särskilt tillstånd från staten, men att bolaget måste uppfylla vissa i lagangivna förutsättningar för att kunna registreras.<sup>12</sup> De nya lagrummen omfattade nu 81 paragrafer. De första kapitalbristreglerna (likvidationsskyldighet och kapitalbrist) införs genom 54 § 1895 års aktiebolag. Ovillkorlig likvidationsplikt inträder efter rådsumsfristens utgång.<sup>13</sup>

Vidare stadgar 1895 års aktiebolag 56 § "[...] har enligt en vederbörligen prövdad balansräkning aktiekapitalet till två tredjedelar eller till en mindre del, som kan vara i bolagsordningen bestämd, gått förlordt, skall, där ej inom tre månader tillräckligt aktieägare inträder eller bristen i aktiekapitalet fylles, bolaget upplösas och likvidation verkställas. Vid äfventyr att de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande af bolagets verksamhet eller handla å dess vägnar, svarar för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en".

---

<sup>11</sup> Svernlöv (2012) s. 17-18.

<sup>12</sup> SOU 1971:15 s. 81 ff.

<sup>13</sup> Lindskog [2015] s. 33.

Kapitalbristen ansågs ha läkts först då hela aktiekapitalet var återställt. Det räckte inte med täcka bristen så att bolaget understeg gränsen om två tredjedelar. Vidare fastställs om bolagsmännen fortsatte att bedriva verksamhet eller handla å bolagets namn, trots vetskap om bolagets förhållanden så svarar de solidariskt för bolagets uppkomna förhållande.<sup>14</sup>

## 2.4 1910 års aktiebolagslag (1910:88)

1910 års aktiebolagslag var precis som 1895 års lag inspirerad av den tyska rätten.<sup>15</sup> Regler om att bolaget ovillkorligen skulle träda i likvidation om bristen på kapital inte hade blivit helt fylld inom tre månader avskaffades.<sup>16</sup> Bolagets styrelse hade nu en informationsplikt vilket innebar att informera bolagsstämman om bolagets förhållanden.<sup>17</sup> 1895 års ABL föreskrev att bolaget först skulle upplösas och därefter träda i likvidation. Nu med 1910 års aktiebolag 117 § är ståndpunkten att likvidationen föregår bolagets upplösning. Bolaget anses upplöst först när likvidationen är avslutad.

## 2.5 1944 års aktiebolagslag (1944:705)

1910 års aktiebolagslag ersattes av 1944 års lag som en direkt följd av Kreugerkraschen (1932). Kreuger uppfann ”participating debentures”, ett mellanting mellan aktie och obligation med lägre risk än aktier och en avkastning upp till 30 %. Redovisningen inom Kreugerkoncernen skedde med att flytta belopp mellan koncernbolagen (korsredovisa), dubbelräkna tillgångar och låta bli att redovisa skulder. Redovisningsreglerna skärptes efter Kreugerkraschen. Brister med 1910 års aktiebolag var tydlig efter Krugerkraschen.

Utredningsarbetet till den nya aktiebolagslagen gjordes med erfarenheter av Kreugerkraschen och gjordes under ungefär fem år tillsammans med Danmark, Norge och Finland. Samarbetet avbröts då det var krigstider, rysk-finska och andra världskriget. Sverige fullföljde sitt arbete och lade 1941 fram ett förslag som låg till grund för 1944 års aktiebolag.<sup>18</sup> Aktieägarens rätt att på bolagsstämman att begära och få erforderliga upplysningar av styrelsen stadgas samt skadeståndsskyldigheten för styrelseledamot regleras tydligare.<sup>19</sup> Det ålades styrelsen att upprätta en särskild likvidationsbalansräkning<sup>20</sup> när det fanns anledning att misstänka att

---

<sup>14</sup> 1895 års aktiebolag 56 §.

<sup>15</sup> SOU 1971:15 s. 83.

<sup>16</sup> Prop. 1982/83:139 s. 6.

<sup>17</sup> Åhman (1997) s. 52 ff.

<sup>18</sup> Svernlöv (2012) s. 21, SOU 1971:15 s. 84.

<sup>19</sup> SOU 1971:15 s. 85.

<sup>20</sup> Numera kallad kontrollbalansräkning.

aktiekapitalet gått förlorat med två tredjedelar. Bolagsstämma skulle utlysas<sup>21</sup> för prövning om balansräkningen och beslut om bolaget skulle träda i likvidation. Eventuell brist kunde täckas med ett kapitalstillskott eller genom nedsättning av aktiekapitalet, vilket skulle ske inom fyra månader efter det att likvidationsbalansräkningen lagts fram på stämman. Därefter kunde ansökan om tvångslikvidation göras hos domstolen.<sup>22</sup>

## **2.6 1975 års aktiebolagslag (1975:1385)**

1975 presenterades en ny aktiebolagslag. Den togs fram genom ett nordiskt samarbete bland annat för att främja samarbetet i Norden.<sup>23</sup> Bestämmelserna i 1975 års aktiebolagslag 13 kap. 2 § återfinns de så kallade "13:2 reglerna"<sup>24</sup>. Gällande tvångslikvidation har 1975 års aktiebolagslag i förhållande till 1944 års aktiebolagslag mildrats. Om aktiekapitalet har gått förlorat med två tredjedelar ska styrelsen snarast möjligt överlämna frågan till bolagsstämman om likvidation. Om bolagsstämman inte fattar beslut om likvidation, ges en respit till bolaget till kommande ordinarie bolagsstämma under kommande räkenskapsår, vilket i praktiken kan innebära mer än ett år mot tidigare fyra månader. Om stämman inte godkänner balansräkningen, vars kapital kan ha stärkts genom nedsättning av aktiekapitalet, som visar att det egna kapitalet motsvarar minst halva aktiekapitalet ska styrelsen, om stämman inte redan fattat beslut om likvidation, ansöka om tvångslikvidation hos domstol.

Den tidigare regeln om upprättandet av en likvidationsbalansräkning togs bort. Styrelseledamöterna blir i viss omfattning solidariskt ansvariga för bolagets förpliktelser, om styrelsen inte lämnar in ansökan om likvidation när skyldighet föreligger. Detta kan ses som en försvagning av borgenärsskyddet mot äldre lagstiftning.<sup>25</sup>

## **2.7 2005 års aktiebolagslag (2005:551)**

I Prop. 2004/05:85 ligger grunden till nu gällande aktiebolagslag som trädde ikraft den första januari 2006. Inga större förändringar mot 1975 års aktiebolagslag gällande kapitalbristreglerna. De tidigare 13:2 reglerna om kapitalbrist återfinns i 25 kap. ABL. En förändring i kap. 25 är 20a § ABL som reglerar preskriptionstiden för det personliga betalningsansvaret. Borgenären

---

<sup>21</sup> Om aktiekapitalet var mindre än två tredjedelar.

<sup>22</sup> Prop. 1982/83:139 s. 7.

<sup>23</sup> Prop. 1975:103 s. 1.

<sup>24</sup> Motsvarar nuvarande kapitalbristregler.

<sup>25</sup> Prop. 1982/83:139 s. 7.

ska väcka talan inom tre år från det att förpliktelsen uppkom eller inom ett år från det att förpliktelsen senast skulle ha fullgjorts. Om borgenären inte väcker någon talan inom fristen, upphör ansvaret att gälla.<sup>26</sup>

---

<sup>26</sup> Prop. 2012/13:65 s. 5 f.



## 3. Aktiebolaget

### 3.1 Aktiebolagets kapital

Många aktiebolag finansieras genom nyemission eller med antingen tillskjutet eget kapital (aktieägartillskott) eller kapitalstöd av annan, till exempel lån från kreditgivare. Tillskjutet kapitalstöd innebär ofta en förpliktelse för bolaget att återbetala skulden som tillskottsgivaren vanligtvis genom villkorat avtal där det finns ett förbehåll som ger förtursrätt till framtida återbetalning framför aktieägarnas återbetalning eller avkastning.<sup>27</sup> Ett aktieägartillskott kommer bokföringsmässigt ingå i bolagets egna kapital och kommer inte att bokföras som en skuld, medan bokföringen av främmande kapital ska skuldredovisas. Om medel tillförs villkorslöst oavsett om tillskottet är gjort av aktieägare eller annan så måste detta betraktas som en ökning av bolagets egna kapital.<sup>28</sup>

### 3.2 Aktiekapitalet

Normalt har inte styrelseledamöterna något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser. Om bolaget är insolvent får borgenärerna söka betalning för sina fordringar ur bolagets tillgångar. Fast regeln är inte undantagslös. Ett personligt betalningsansvar kan uppkomma om styrelseledamöten inte vidtar de åtgärder som föreskrivs i kapitalbristreglerna när det finns skäl att anta att bolagets egna kapital understiger hälften av aktiekapitalet.<sup>29</sup> Det framgår av 1 kap. 4 § ABL att ett aktiebolag måste ha ett aktiekapital. Aktiekapitalets storlek för ett privat aktiebolag är minst 50 000 kr.<sup>30</sup> Beloppsgränsen har ofta kritiserats att vara för låg då aktiekapitalet snabbt kan bli förbrukat. Därför försöker borgenärer avtalsvis säkra sitt engagemang genom till exempel ägarförbehåll, återtagandeförbehåll, leasing, krav på personlig borgen eller annan säkerhet.<sup>31</sup>

### 3.3 Kapitalskyddsregler

Kapitalskyddsreglerna syftar till att skydda bolagets borgenärer.<sup>32</sup> Kapitalskyddet kan på ett förenklat sätt beskrivas vara uppbyggt kring tre grundpelare: reglerna om tillskottsplikt vid bolagets bildande och vid senare kapitalökningar, reglerna om begränsningar i bolagets rätt att

---

<sup>27</sup> Lindskog (1992).

<sup>28</sup> NJA 1988 s. 620, s. 17 f.

<sup>29</sup> Prop. 2012/13:65 s. 6.

<sup>30</sup> 1 kap. 5 § ABL.

<sup>31</sup> SOU 2008:49 s. 83.

<sup>32</sup> Prop. 2000/01:150 s. 98.

disponera över tillskjutet eller upparbetat kapital samt reglerna om tvångslikvidation.<sup>33</sup> Det ligger i borgenärens intresse att aktieägarna binder ett visst kapital som kan användas som ett ekonomiskt skydd vid sämre tider. Naturligtvis är det viktigt att det finns marginal mellan bolagets tillgångar och skulder, men också att det egna kapitalet inte förbrukas. Det finns inga regler mot att bolag gör dåliga affärer och därmed riskerar att hamna på obestånd. När obestånd uppstår kan inte alla borgenärer räkna med att få full betalning för sina fordringar.<sup>34</sup>

Kapitalbristreglerna har framförallt till syfte att skydda bolagets egna kapital.

Aktiekapitalet är ett bundet kapital som formellt sett endast är en kontrollpost på skuldsidan i bolagets balansräkning, men utgör samtidigt ett kapitalskydd eftersom bundet kapital enligt 17 kap. ABL inte får användas för värdeöverföringar till aktieägare eller andra.<sup>35</sup>

### 3.4 Styrelsen

Ett aktiebolag ska ha en styrelse med en eller flera ledamöter. Antalet styrelseledamöter skall anges i bolagsordningen.<sup>36</sup> Styrelseledamöterna har ett gemensamt ansvar.<sup>37</sup> I en styrelse som har mer än en ledamot ska en av ledamöterna vara ordförande. Om annat inte föreskrivs i bolagsordningen eller har beslutats av bolagsstämman, väljer styrelsen ordförande. Ordföranden ska enligt 8 kap. 17 § ABL leda styrelsens arbete och bevaka att styrelsen fullgör de uppgifter som anges i 8 kap. 4 och 5 §§ ABL.

Det framgår av 8 kap. 4 § ABL att det är styrelsen som svarar för bolagets organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter.<sup>38</sup> Det innebär i princip samtliga åtgärder inklusive rättshandlingar mot tredje man som inte enligt ABL eller av bolagsordningen ska beslutas av bolagsstämman.<sup>39</sup> Om styrelsen vill att dess arbetsuppgifter blir föremål för en arbetsfördelning bland ledamöterna, skall detta komma till uttryck i arbetsordningen. Det innebär bland annat att, om styrelsen skall ha en så kallad arbetande styrelseordförande, dennes arbetsuppgifter skall regleras i arbetsordningen. Vill styrelsen lämna någon särskild uppgift, till exempel en viss kontrollerande uppgift till någon av ledamöterna, skall också detta anges i arbetsordningen.<sup>40</sup> Det bör framgå av arbetsordningen att reglera vilket material

---

<sup>33</sup> SOU 2008:49 s. 81.

<sup>34</sup> SOU 2008:49 s. 82.

<sup>35</sup> Prop. 2004/05:85 s. 212.

<sup>36</sup> 8 kap. 1 § ABL, I fråga om publika aktiebolag gäller även i samma lag 46 §.

<sup>37</sup> Dotevall (2015) s. 262.

<sup>38</sup> Prop. 2000/01:150 s. 100.

<sup>39</sup> Dotevall (2015) s. 267.

<sup>40</sup> Prop. 1997/98:99 s. 204.

som skall tillhandahållas ledamöterna inför sammanträdena.<sup>41</sup> Styrelsens ordförande har också till ansvar att kalla till sammanträden när det behövs. Det finns inget särskilt kallelseförfarande reglerat i lag, jämför kallelse till bolagsstämma.<sup>42</sup> Styrelsen skall alltid sammankallas om en styrelseledamot begär det vilket framgår av 8 kap. 18 § ABL.

Styrelsemöten kan även hållas *per capsulam*.<sup>43</sup> Beslut får inte fattas i ett ärende, om inte såvitt som möjligt samtliga styrelseledamöter har fått tillfälle att delta i ärendets behandling, och fått ett tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet.<sup>44</sup> Det åligger styrelseledamoten att ta del av bolagets löpande information hur den ekonomiska situationen förhåller sig vare sig han eller hon deltagit eller inte på ett styrelsemöte.<sup>45</sup> Rapporteringen till styrelsen bör vara utformad så att den ger styrelsen underlag för uppföljning av planer, budgetar m.m. Rapporteringen måste därvid kunna förmedla en bild av bolagets orderstock, finansieringsförhållanden, likviditet och andra ekonomiska förhållanden, exempelvis särskilda risker.<sup>46</sup>

Det är styrelsen som ska när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital<sup>47</sup> understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, eller när det vid verkställighet enligt 4 kap. Utsökningsbalken (1981:774) har visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen, genast upprätta och låta bolagets revisor, om bolaget har revisor<sup>48</sup>, granska en kontrollbalansräkning enligt kapitalbristreglerna. Styrelsen får inte ha ett passivt uppträdande när det finns kunskap om bolagets försämrade ekonomiska förhållanden, exempelvis att det egna kapitalet understiger den kritiska gränsen.<sup>49</sup> Om bolagets bokföring visar negativa siffror förväntas styrelsens uppföljningsplikt att öka.<sup>50</sup> Ett passivt beteende av en styrelseledamot är inte ansvarsbefriande. Möjligheten till att exculpera sig för styrelseledamoten är mycket begränsande.<sup>51</sup> *Medansvar* kan uppstå genom underlåtande av kapitalbristreglerna, vilket uppsatsen avhandlar.

---

<sup>41</sup> A.a. s. 205.

<sup>42</sup> Dotevall (2015) s. 267.

<sup>43</sup> Om ledamöterna på annat sätt enas om beslutet, behöver något möte inte hållas utan beslutet kan bekräftas genom att samtliga ledamöter undertecknar ett styrelseprotokoll.

<sup>44</sup> ABL 8 kap. 21 §.

<sup>45</sup> Prop. 2000/01:150 s. 100 och Nerep och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 20 §, Lexino 2013-02-01.

<sup>46</sup> Prop. 1997/98:99 s. 203.

<sup>47</sup> Beräknat enligt 25 kap. 14 § ABL.

<sup>48</sup> Skyldigheten att låta revisorsgranska kontrollbalansräkningen gäller inte bolag som med stöd i de begränsningar av revisionsplikten som trädde i kraft den 1 november 2010 saknar revisor.

<sup>49</sup> NJA 1988 s. 620.

<sup>50</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 25.

<sup>51</sup> Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 25 kap. 13 § Lexino 2015-09-22.

Styrelseledamotens betalningsansvar är ett så kallat presumtionsansvar, vilket innebär att den som gör gällande personligt betalningsansvar också visat att det finns objektiva förutsättningar för medansvar. Styrelseledamoten ska för att gå fri från betalningsansvar visa att han eller hon inte har varit försumlig.<sup>52</sup>

Styrelsen har skyldighet i sitt handlande att främja bolagets intressen. Detta har sin utgångspunkt av den sysslomannaställning som styrelseledamöterna anses ha i förhållande till bolaget<sup>53</sup>, vilket framkommer av 18 kap. HB (Se kap. 2.2). Styrelsen anses i sysslomannaskapet omfattas av en omsorgs- och lojalitetsplikt gentemot bolaget, vilket innebär förpliktelse att vara lojal mot bolaget genom att inte främja egna, närståendes eller annans ekonomiska intressen. I lojalitetsplikten ligger förbud mot självkontrahering, förbud att driva konkurrerande verksamhet och förbud att en styrelseledamot utnyttjar affärsmöjligheter som ligger eller skulle kunna ligga inom bolagets verksamhetsföremål<sup>54</sup>, så kallat *corporate opportunity*<sup>55</sup>.

Styrelseledamoten är skyldig i sin omsorg att iaktta viss form av sekretessliknande förhållande såsom tystlåtenhet om bolagets angelägenheter för att inte skada bolagets intressen.<sup>56</sup> Brott mot lojalitetsplikten sanktioneras bland annat genom 29 kap. 1 § ABL, jävsbestämmelserna eller 8 kap. 41 § ABL, generalklausulen.<sup>57</sup>

---

<sup>52</sup> Prop. 1987/88:10 s. 71/NJA 2009 s. 221.

<sup>53</sup> Prop. 1975:103 s. 376 f.

<sup>54</sup> Andersson (2010) s. 98.

<sup>55</sup> Svernlöv (2014), s. 309.

<sup>56</sup> Prop. 1975:103 s. 377.

<sup>57</sup> Svernlöv (2014), s. 309.

## 4. Kapitalbristreglerna

### 4.1 Inledning

I detta avsnitt kommer något fördjupat redogörelse för kapitalbristreglerna enligt gällande rätt med stöd av lagstiftning<sup>58</sup> och praxis.

### 4.2 Aktivitetsplikt

Styrelsen har en aktivitetsplikt<sup>59</sup> som inträffar vid respektive tillfälle styrelsen har eller borde haft misstanke om att kapitalbrist föreligger.<sup>60</sup> En kontrollbalansräkning ska upprättas och granskas av bolagets revisor när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade kapitalet eller när bolaget vid utmätningsförsök har befunnits sakna utmätningsbara tillgångar (vilket inte kommer att avhandlas vidare i denna uppsats).<sup>61</sup>

Om kontrollbalansräkningen styrker misstanken om kapitalbrist, ska styrelsen kalla till en första kontrollstämma för att pröva om bolaget ska gå i likvidation.<sup>62</sup> "Skäl att anta" kan vara när styrelsen har vetskap om att bolagets ekonomi avsevärt försämrats eller om misstanke finns att den kritiska gränsen understigits. Det kan också vara om bolaget under en tid drabbats av betydande förluster på grund av dåliga affärer eller om marknadsförändringar som tyder på att verksamheten gått sämre. Styrelsen förutsätts att ha kontroll och underrättelse om bolagets ekonomiska förhållanden.

Vid upprättandet av en kontrollbalansräkning får bolagets eget kapital beräknas på ett generösare sätt än vad som görs i den offentliga redovisningen. Fortlevnadsprincipen ska tillämpas vid upprättande av kontrollbalansräkningen. Fortlevnadsprincipen beskrivs i 2 kap. 4 § ÅRL och utgår från att ett bolag bedriver en pågående verksamhet och antas att även i framtiden bedriva fortsatt verksamhet. Bolagets tillgångar ska värderas med avseende att bolaget kommer att få möjlighet att utnyttja tillgångarna och få framtida ekonomiska fördelar.

---

<sup>58</sup> 25 kap. 13-20a §§ ABL.

<sup>59</sup> Tidpunkten då styrelsen måste agera inträder enligt 25 kap. 13 § ABL när bolagets tillgångar med avdrag för bolagets skulder är lägre än hälften av det registrerade aktiekapitalet.

<sup>60</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 25.

<sup>61</sup> 25 kap. 13 § ABL.

<sup>62</sup> Prop. 2001/01:150 s. 95 och 25 kap. 15 § ABL.

### 4.3 Borgenären

Det ankommer i princip på den som gör gällande personligt betalningsansvar att visa att det föreligger förutsättningar för personligt betalningsansvar. Först därefter ankommer det på den som anspråket riktas mot att visa att han eller hon inte har varit försumlig. Det kan anmärkas att borgenären även har bevisbördan för att bolagets eget kapital faktiskt har underskridit den kritiska gränsen, vilket också utgör en förutsättning för personligt betalningsansvar för styrelseledamöterna.<sup>63</sup> En borgenär som har vetskap om att ett bolag befinner sig i en prekär ekonomisk situation och att en medansvarsperiod löper men som ändå väljer att ingå en förbindelse med bolaget, kan inte anses behöva något skydd mot den ekonomiska risk som förbindelsen innebär. Någon generell skyldighet för styrelsen att, i syfte att undvika medansvar, varna nya borgenärer för att ingå förbindelser med bolaget eller befintliga borgenärer för att öka sin risk föreligger inte enligt bestämmelsen i 25 kap. 18 § ABL.<sup>64</sup>

### 4.4 Rättspraxis

#### 4.4.1 Allmänt

I detta avsnitt kommer referat av ett prejudicerande rättsfall från HD<sup>65</sup> gällande bland annat borgenärens intresse att presenteras. Kommentarer och tankar från doktrinen om rättsfallet kommer att belysas. Några avslutande kommentarer avslutar avsnittet.

#### 4.4.2 Prejudikat (NJA 2014 s. 948)

Rättsfallet gäller ett bolag som under tre år bedrivit verksamhet fast det egna kapitalet understeg den kritiska gränsen. Styrelsen har underlåtit sin handlingsplikt enligt kapitalbristreglerna och inte upprättat någon kontrollbalansräkning. Bolaget försattes i konkurs den 30 maj 2012. En borgenär som utfört redovisningstjänster under perioden januari-maj 2012 riktade till en början krav mot en av bolagets styrelseledamöter för att sedan åberopa att styrelseledamöterna solidariskt ska svara för den uppkomna och oreglerade förpliktelsen. Knäckfrågan i rättsfallet är om styrelseledamöterna är solidariskt betalningsskyldiga till borgenären som haft vetskap om styrelsens underlåtenhet att vidta erforderliga åtgärder i enlighet med kapitalbristreglerna.

Det regleras i 25 kap. 18 § första stycket ABL om följderna av att styrelsen underlåtit sina förpliktelser gällande 25 kap. 13-15 §§ samt 17 § ABL, att styrelsens ledamöter har ett

---

<sup>63</sup> NJA 2009 s. 210 och NJA 1988 s. 620.

<sup>64</sup> NJA 2014 s. 948 och NJA 2013 s. 725 p. 14-15.

<sup>65</sup> NJA 2014 s. 948.

solidariskt betalningsansvar under den tid som underlåtenheten av ansvarsperioden består. Ena varianten går ut på att styrelsen inte upprättat en kontrollbalansräkning som bolagets revisor därefter skulle granska då det funnits skäl att misstänka att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Den andra varianten är när det framgår av kontrollbalansräkningen att det egna kapitalet understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet och styrelsen försummar att kalla till första kontrollstämma. Den tredje varianten är underlåtenhet av styrelsen att ansöka om likvidation efter att den andra kontrollstämman inte hållits inom tidsfristen av åtta månader från första kontrollstämman, eller att det hållits en andra kontrollstämma utan att kontrollbalansräkningen visar att kapitalbristen blivit läkt.

Handlingsreglerna är konstruerade att motivera bolaget som är underkapitaliserat att styrelsen ska handla efter sin aktivitetsplikt och försöker stärka bolagets egna kapital alternativt under ordnade former påbörja en avveckling av bolaget. Medansvaret ska ses som ett påtryckningsmedel för styrelsen att följa kapitalbristreglerna. Det finns ingen skyldighet från bolagsmännen att ge tillkommande borgenärer vetskap i form av varning om bolagets kapitalbrist. Men det finns heller inget som hindrar att en sådan upplysning ges till en borgenär. I det fall borgenären blivit upplyst om en kapitalbrist kan övervägande göras om bolagets ekonomiska situation, ändå ska ta risk för fullgörelse, eller begära förskott som en säkerhet för bolagets fullgörande. Om inte borgenären begär ett förbehåll om att medansvaret kan komma att påkallas, så kommer medansvaret inte vid annat tillfälle kunna göras gällande. Det kan finnas underförstådda situationer om medansvars förbehåll vilket kan komma att beaktas vid annat tillfälle.

Om borgenären haft vetskap om bolagsstyrelsens underlåtenhet och inte försäkrat sig om rätten att göra det solidariska betalningsansvaret gällande, menar HD att det inte föreligger solidariskt betalningsansvar för styrelseledamöterna enligt 25 kap. 18 § ABL under den tid underlåtenheten består.

Två justitieråd var skiljaktiga och menade att styrelseledamöter som underlåtit att beakta åtgärd enligt 25 kap. 18 § ABL är solidariskt betalningsansvariga med bolaget för de förpliktelser som uppstår för bolaget under den tid underlåtenheten består, även om borgenären haft vetskap om underlåtenheten vid förpliktelsens uppkomst. Undantag för styrelseledamot som enligt 25 kap. 18 § tredje stycket ABL, kan visa att han eller hon inte varit försumlig. Vidare menar de skiljaktiga justitieråden att det icke lagreglerade undantaget gällande betalningsansvaret ändå inte uppkommer om borgenären inte förpliktat sig att anföra

solidariskt betalningsansvar. En annan omständighet kan vara om borgenären kan anses ha avstått från möjligheten att rikta sig till bolagsstyrelsen med sitt betalningsanspråk. Det är inte i det aktuella rättsfallet, där borgenären haft vetskap om styrelsens underlåtenhet, fastställt hur det ska tolkas som ett undantag för medansvar.

Men att rättsfallet borde omfattas av ett undantag då det solidariska betalningsansvaret anses vara en påtagligt evident påföljd för bolagets styrelseledamöter. Ett undantag genom rättspraxis med lagens utformande, skulle vara detsamma som att borgenären i tron om att det solidariska medansvaret ska gälla, medför en oförutsedd rättsförlust. Det kan inte vara tillfredsställande för borgenären, som i den rådande omständigheten har utgått från tydligt framställd lag. Medansvaret ska inte utgå från borgenärens ekonomiska kännedom om bolagets ekonomiska förhållanden. Omständigheterna i andra avseenden för undantag av det solidariska betalningsansvaret är inte så omfattande att avsteg ska ske genom den mest närliggande tolkningen av lagtexten, utan rättsläget bör förändras genom lagstiftning.

#### **4.3.2 Doktrinen**

Ett prejudikat ska inte tolkas motsatsvis menar Stefan Lindskog, men som en följd av fallet kunna dra slutsatsen "[...] att det inte räcker med att bolagsborgenären borde ha insett underlåtenheten; det krävs vetskap."<sup>66</sup> Vad som rättsligen är vetskap görs genom en normativ värdering. Det blir en helhetsvärdering av olika indicier som slutligen ska visa att borgenären hade fog att förstå att sakförhållandena var sådana att styrelseledamöterna hade personligt betalningsansvar för nyuppkomna förpliktelser. I realiteten handlar det huruvida borgenären har blivit upplyst om bolagets förhållanden, eller uppdragstagare med fullständig inblick i bolagets situation. Har en styrelseledamot informerat bolagsborgenären innan en affärsuppställning görs, minskar också möjligheten till personligt betalningsansvar för styrelseledamoten.

#### **4.3.3 Egna Kommentarer**

Att informera en borgenär om bolagets ekonomiska förhållande innan genomförandet av en affärsuppställning, ger en möjlighet för borgenären att bedöma risken för bolagets möjlighet till fullgörande. Ett bolags revisor borde ha tillräckliga kunskaper för att själv kunna göra en bedömning om risken gällande bolagets ekonomiska förhållanden.

---

<sup>66</sup> Lindskog (2015) s. 154 f.



## 4.4 Första kontrollstämma

Den första kontrollbalansräkningen anses upprättad då minst hälften av bolagets styrelse undertecknat denna.<sup>67</sup> Efter revisorerna granskat kontrollbalansräkningen och det registrerade kapitalet understiger hälften av det registrerade kapitalet ska styrelsen som det redovisades i förra stycket så snart som möjligt kalla till första kontrollstämma. Den längsta kallelsefrist som lag och bolagsordning föreskriver är maximalt sex veckor.<sup>68</sup> Om nästa ordinarie bolagsstämma skall hållas inom sex–åtta veckor från det att revisorn slutförde sin granskning, bör styrelsen kunna underlåta att kalla till extra stämma och i stället lägga fram kontrollbalansräkningen på den ordinarie stämman.<sup>69</sup> Kontrollsstämman ska mot bakgrund av den upprättade kontrollbalansräkningen och efter tagit del av revisorsyttrandet pröva om bolaget ska gå i likvidation.

Det finns möjlighet för stämman att göra justeringar i kontrollbalansräkningen för att visa förhållandena på stämmodagen. Det kan vara förbättrade ekonomiska förhållanden till följd av ett aktieägartillskott eller avyttringar av tillgångar med mera. Om justeringar görs av kontrollbalansräkningen bör även revisorn yttra sig över dessa. Även om styrelsen föreslår att bolaget ska drivas vidare, kan stämman med absolut majoritet rösta mot och besluta om likvidation.<sup>70</sup>

## 4.5 Andra kontrollstämman

Efter första kontrollstämman har aktieägarna åtta månaders *rådsumsfrist* för att åtgärda kapitalbristen. Beräkningen av åtta månader gäller från dagen för den första kontrollstämman, oavsett om aktieägarna då fattade ett formellt beslut om att bolaget ska bestå.<sup>71</sup> Har ingen aktieägare inställt sig vid den första stämman, räknas tiden från den utsatta stämmodagen.<sup>72</sup> Kallelse till stämman sker på samma sätt som första kontrollstämman. Inför andra kontrollstämman ska styrelsen upprätta en ny kontrollbalansräkning motsvarande den vid första kontrollstämman samt ska ett yttrande från bolagets revisor läggas fram på stämman. Om kontrollbalansräkningen inte utvisar att det finns full täckning för det registrerade

---

<sup>67</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 33 f.

<sup>68</sup> A.a. s. 38.

<sup>69</sup> Prop. 2000/01:150 s. 95, och Andersson m.fl. [2016], 25 kap. 16 § ABL.

<sup>70</sup> 25 kap. 15 § ABL, Andersson m.fl. (2016), 25 kap. 15 § ABL.

<sup>71</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 41-42.

<sup>72</sup> Prop. 2001/01:150 s. 96.

aktiekapitalet, är bolagsstämman skyldig att besluta att bolaget skall gå i likvidation. Detta framgår indirekt av 25 kap. 16–18 §§ ABL.<sup>73</sup>

## 4.6 Tvångslikvidation

Om någon andra kontrollstämma inte hålls inom den tid som anges i 25 kap. 16 § ABL första stycket ska styrelsen ska ansöka hos tingsrätten om beslut om likvidation. Fråga om likvidation kan även prövas på ansökan av styrelseledamot, VD, bolagets revisor eller aktieägare. Ansökan skall göras inom två veckor från den andra kontrollstämman eller, om en sådan inte har hållits, från den tidpunkt då den senast skulle ha hållits.<sup>74</sup> Ett annat skäl att domstol ska besluta om likvidation är om den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den andra kontrollstämman inte har granskats av bolagets revisor eller inte utvisar att det egna kapitalet beräknat enligt 25 kap. 14 § ABL, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget skall gå i likvidation.<sup>75</sup>

Skyldigheten att låta revisorsgranska kontrollbalansräkningen gäller inte de bolag som saknar revisor med stöd av de begränsningar av revisionsplikten som trädde i kraft den första november 2010. Domstolen kan inte i dessa bolag besluta om likvidation med anledning av att kontrollbalansräkningen inte revisorsgranskats.<sup>76</sup> Om likvidationsplikt föreligger, är styrelsen skyldig att ansöka om likvidation. Underlåtenhet kan medföra personligt betalningsansvar.<sup>77</sup> Underlåter styrelsen att följa de lagstadgade skyldigheterna gällande kapitalbristreglerna utgår ett personligt betalningsansvar, ett så kallat medansvar för bolagets styrelseledamöter.

Styrelsens ledamöter svarar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består. En styrelseledamot som infriar en sådan förpliktelse inträder i bolagsborgenärens ställe och kan i princip göra gällande regressrätt mot övriga i styrelsen, förutsatt att styrelseledamöterna kan anses vara medansvariga. Föreligger objektiva förutsättningar för att undgå medansvar, måste den som anspråket berör visa att denna inte varit försumlig eller genom att kapitalbristen täcks upp innan upprättandet av den första kontrollbalansräkningen.

---

<sup>73</sup> Prop. 2001/01:150 s. 97 och Andersson m.fl. (2016), 25 kap. 16 § ABL.

<sup>74</sup> Prop. 2000/01:150 s. 97.

<sup>75</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 43.

<sup>76</sup> Andersson m.fl. (2016), 25 kap. 17 § ABL, Prop. 2009/10:204 s. 82.

<sup>77</sup> Prop. 2000/01:150 s. 98, Andersson m.fl. (2016), 25 kap. 17 § ABL.

Det personliga betalningsansvaret för tillträdande styrelseledamöter är inte helt tydligt. Bevislättningen genom en försumlighetsprövning är individuell då prövning om försumlighet sker utifrån varje enskilt fall. Om bolaget inte bedriver någon verksamhet och saknar pengar anser HD<sup>78</sup> att tillträdande styrelseledamöter borde förstått att det förelåg kapitalbrist som påkallade åtgärder. Hur lång tid en nytillträdd styrelseledamot har på sig att skaffa nödvändiga kunskaper om bolagets förhållande anges inte vidare av HD mer än att "[...] det kan bli fråga om en betydande tid", beroende på omständigheterna.

---

<sup>78</sup> NJA 2012 s. 858.

## 5. Styrelseledamöternas personliga betalningsansvar

### 5.1 Allmänt

I detta avsnitt kommer styrelseledamöternas personliga betalningsansvar att belysas. Hur läkning och tillskjutet kapital släcker kapitalbrist kommer att redogöras.

### 5.2 Uppkomna förpliktelser och ansvarsperiod

Personligt betalningsansvar för styrelseledamöterna kan utlösas genom att dessa underlåtit skyldigheter att upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning efter skäl att misstänka kritisk kapitalbrist<sup>79</sup>, att sammankalla en första kontrollstämma<sup>80</sup> eller ansöka hos tingsrätten om att bolaget ska gå i likvidation<sup>81</sup>. Om styrelsen underlåter någon av nämnda skyldigheter, ansvarar styrelseledamöterna solidariskt för de förpliktelser som uppkommer under den tid som underlåtenheten består (medansvarsperioden).<sup>82</sup> Styrelseledamöter ansvarar för underlåtenhet under den tidsperiod vidtagande av angivna skyldigheter inte sker.<sup>83</sup>

Styrelseledamöterna kan undgå ansvar om de kan visa att de inte varit försumliga. Som huvudregel ligger bevisbördan i en ansvarstvist i fråga om ansvarsgrunden hos den som gör gällande ansvar.<sup>84</sup> Styrelseledamotens personliga betalningsansvar kan komma i fråga endast om det förelåg en faktisk kritisk kapitalbrist vid den tidpunkt då skyldigheten uppkom. Frågan om vem som har bevisbördan beträffande kapitalbeståndet och vilka krav som skall ställas på bevisningens styrka har överlämnats till rättstillämpningen. Styrelseledamoten kan undgå betalningsansvar för att inte fullföljt sin plikt, att låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning vid misstanke om kapitalbrist, om kapitaltäckning över den kritiska gränsen om minst 50 % av det registrerade aktiekapitalet sker före revisorns slutliga granskning av kontrollbalansräkningen om kapitaltäckningen skett före den tidpunkt då kontrollbalansräkningen senast skulle vara upprättad.<sup>85</sup>

Personligt betalningsansvar utgår för tillkommande skyldigheter "[...]under den tid som underlåtenheten består."<sup>86</sup>

---

<sup>79</sup> 25 kap. 13 § ABL.

<sup>80</sup> 25 kap. 15 § ABL.

<sup>81</sup> 25 kap. 17 § ABL.

<sup>82</sup> NJA 2014 s. 948.

<sup>83</sup> Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 25 kap. 18 § Lexino 2016-02-20.

<sup>84</sup> Ibid.

<sup>85</sup> Prop. 2000/01:150 s. 100 f.

<sup>86</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 35 och s. 61.

### 5.3 Läkning av kapitalbrist

För att undanröja kritisk kapitalbrist som inte kan självläkas i ett bolag så kan ett antal olika tänkbara åtgärder göras för avhjälpande:

- I. Genom vinstdrivande verksamhet avhjälpa kapitalbristen.
- II. Bolaget kan minska sitt aktiekapital och därmed täcka förlusten, en så kallad oäkta sanering.
- III. Bolaget kan göra en nyemission till överkurs, en så kallad äkta sanering.
- IV. Aktieägarna eller annan tillför ett aktieägartillskott, eftergift av fordran eller ett kapitaltäckningsåtagande<sup>87</sup> (Se kap. 5, Kapitaltäckningsgaranti).

### 5.4 Tillskjutet tillskott

Det brukar skiljas på villkorade och ovillkorade aktieägartillskott.<sup>88</sup> Vanligt förekommande är att tillskottet återbetalas då bolagets fria kapital är tillgängligt. Villkorade tillskott av denna typ ska ske enligt reglerna om värdeöverföringar i 17 kap. ABL. Ett ovillkorat tillskott innebär att aktieägaren eller annan som helt villkorslöst tillför bolaget tillgångar.<sup>89</sup> Ett villkorslöst tillskjutet medel, oavsett om det är aktieägaren eller annan som gjort tillskottet så anses det öka bolagets egna kapital. Villkor där bolaget förpliktar sig att i framtiden återbetala tillskjutet medel måste behandlas som en försträckning som ska skuldbokföras då det inte anses inte förbättra bolagets faktiska ekonomi.<sup>90</sup>

### 5.5 Medansvar för styrelseledamöter

Ett av medansvarsbestämmelsernas huvudsakliga syfte är att verka påtryckande för att förmå styrelsen att följa det av lagstiftaren anmodade handlingsmönster.<sup>91</sup> Om styrelsen försummar sina skyldigheter att upprätta och låta revisorerna granska en kontrollbalansräkning<sup>92</sup>, att kalla till en första kontrollstämma<sup>93</sup> eller att under vissa förhållanden ansöka om likvidation<sup>94</sup>, kan bolagets styrelseledamöter drabbas av ett solidariskt betalningsansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget efter det att styrelsen senast skulle ha vidtagit den åtgärd som den har underlåtit att vidta. Därefter löper ansvaret så länge som underlåtenheten består. Om styrelsen vidtar de åtgärder som den

---

<sup>87</sup> Andersson (2010)s. 261.

<sup>88</sup> Lindskog (2015) s. 106 f.

<sup>89</sup> Andersson (2010) s. 262.

<sup>90</sup> NJA 1988 s. 620.

<sup>91</sup> NJA 2014 s. 948 och Prop. 2001/01:150 s. 44.

<sup>92</sup> 25 kap. 13 § ABL.

<sup>93</sup> 25 kap. 15 § ABL.

<sup>94</sup> 25 kap. 17 § ABL.

tidigare har underlåtit, ansvarar ledamöterna inte för de förpliktelser som uppkommer därefter. Däremot kvarstår ansvaret för de förpliktelser som har uppkommit dessförinnan. Det personliga betalningsansvaret gäller endast den som anses varit försumlig. Bevisbördan ligger hos den som anses varit försumlig och för att undgå personligt betalningsansvar måste han eller hon visa att ingen försummelse funnits.<sup>95</sup>

## 5.6 Ansvarsperiodens slut

Ansvarsperioden för hur det personliga betalningsansvaret kan uppstå, upphör i samband med att likvidationsfrågan har hänskjutits till rätten för prövning eller när en kontrollbalansräkning som visar att bolagets eget kapital återställts till det registrerade aktiekapitalet.<sup>96</sup> Bolagets revisor ska dessutom granska balansräkningen<sup>97</sup> som i sin tur ska läggas fram på bolagsstämman. Det krävs inte att kontrollbalansräkningen formellt godkänns av bolagsstämman. Ansvaret består av de förpliktelser som uppkommit dessförinnan. Ansvarsperioden utöver vad som redan nämnts kan även upphöra om bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol beslutat om likvidation. Därefter är det inte längre bolagets styrelse som företräder bolaget och då kan inte heller styrelseledamöterna drabbas av betalningsansvar för senare förpliktelser. Som nämnts tidigare så omfattas styrelseledamöternas personliga betalningsansvar endast för de förpliktelser som uppkommit under den tid då styrelsen underlåtit sina skyldigheter.<sup>98</sup>

## 5.7 Upphörande av det personliga betalningsansvaret

Om talan inte väcks mot en styrelseledamot inom en viss tid så upphör det personliga betalningsansvaret att gälla. Talan kan avse fastställelse eller fullgörande. När en ansökan om stämning inges till domstol eller en ansökan om betalningsföreläggande inges till Kronofogdemyndigheten anses talan väckts. Det är inte nödvändigt att ansökan ska delges styrelseledamoten före talefristens utgång.<sup>99</sup> Talefristen är tre år räknat från förpliktelsens uppkomst. Förpliktelsens uppkomst bedöms i det enskilda fallet med allmänna regler och principer om när förpliktelser uppkommer samt med beaktande av de särskilda syften som uppbär de föreliggande bestämmelserna i ABL.<sup>100</sup> Så länge talefristen inte löpt ut kan styrelseledamoten vara betalningsansvarig för andra

---

<sup>95</sup> Prop. 2000/01:150 s. 99 ff.

<sup>96</sup> NJA 2005 s. 792.

<sup>97</sup> En vanlig balansräkning upprättad enligt ÅRL:s respektive ÅRKL:s regler, som visar att det finns full täckning för det registrerade aktiekapitalet, är tillfyllest för att uppfylla kravet på kontrollbalansräkning. Se NJA 2012 s. 858.

<sup>98</sup> Prop. 2000/01:150 s. 46 f.

<sup>99</sup> Prop. 2012/13:65 s. 12.

<sup>100</sup> Prop. 2012/13:65 s. 12 och Andersson m.fl. (2016), 25 kap. 20a § ABL.

förpliktelser som uppkommit vid en senare tidpunkt.<sup>101</sup> Stadgandet innefattar även styrelseledamotens ansvar på grund av att bolaget inte fullgjort en naturaförpliktelse. Att det personliga betalningsansvaret upphör påverkar inte borgenärens möjlighet att göra förpliktelsen gällande. Om förpliktelsen upphör för bolaget på grund av preskription så innefattar även detta det personliga betalningsansvaret.

En kompletterande bestämmelse till den treåriga talefristen möjliggör att talan också får väckas inom ett år från den dag då förpliktelsen senast skulle blivit fullgjord. Beträffande betalningsförpliktelser (fordringar) sammanfaller den tidpunkten med fordrans förfallodag. Om det inte är reglerat i avtalet mellan borgenären och bolaget när en förpliktelse ska vara fullgjord, får tidpunkten bestämmas med tillämpning av allmänna principer. Bestämmelser om när skattefordringar senast ska vara fullgjorda återfinns i 62 kap. 8 § SFL.<sup>102</sup> Om det personliga betalningsansvaret ligger på flera personer är dessa solidariskt betalningsskyldiga.

En medansvarig som betalt bolagets skulder kan regressivs vända sig till övriga betalningsskyldiga och begära betalning från dessa.<sup>103</sup> Regressfordringar mellan flera solidariskt betalningsansvariga är att betrakta som fordringar i allmänhet, bland annat när det gäller preskription.<sup>104</sup> Talefristerna gäller inte heller när det är fråga om fordringar mot styrelseledamoten väckts på annan grund än det personliga betalningsansvaret som till exempel skadeståndsgrundande förseelse.<sup>105</sup>

## 5.8 Sammanfattning

Kapitalskyddsreglerna är ett så kallat borgenärsskydd, till för att skydda aktiekapitalet i bolaget<sup>106</sup>. Men kapitalskyddsreglerna fungerar också som ett incitament för styrelsen att ta till vara på aktieägarnas ekonomiska intresse för att på så sätt undgå personligt betalningsansvar. Finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet ska styrelsen genast följa ett visst handlingsmönster. Styrelsens handlingsplikt är vidsträckt och föranleder ett antal olika åtgärder. Vid misstanke om kapitalbrist ska inledningsvis styrelsen genast upprätta en kontrollbalansräkning som ska, om

---

<sup>101</sup> Så länge talefristen i fråga om de förpliktelserna inte har löpt ut.

<sup>102</sup> Prop. 2012/13:65 s. 12.

<sup>103</sup> NJA 2009 s. 221 och Prop. 2012/13:65 s. 13.

<sup>104</sup> Andersson m.fl. (2016) och 25 kap. 20a § ABL.

<sup>105</sup> Prop. 2012/12:65 s. 13.

<sup>106</sup> Prop. 2000/01:150 s. 35.

bolaget har revisor<sup>107</sup>, granskas av bolagets revisor. Om kontrollbalansräkningen visar att det föreligger kapitalbrist i bolaget ska styrelsen snarast möjligt kalla till en extra bolagsstämma för att pröva om bolaget ska gå i likvidation.

---

<sup>107</sup> Skyldigheten att låta revisorsgranska kontrollbalansräkningen gäller inte bolag som med stöd i de begränsningar av revisionsplikten som trädde i kraft den 1 november 2010 saknar revisor.



## 6. Avgående respektive tillträdande styrelseledamot

### 6.1 Inledning

I fråga om personligt betalningsansvar för avgående respektive tillträdande styrelseledamöter framgår det uttryckligen inte av förarbetena om gällande rätt. I stället nämns att frågan om det personliga betalningsansvaret ska behandlas i det enskilda fallet med beaktande av avträdande respektive tillträdande styrelseledamot. Det överlämnas till rättstillämpningen för avgörande i dessa ärenden.<sup>108</sup>

"När en ansvarsperiod löper föreligger det en ansvarsgrund som träffar alla styrelseledamöter, såväl nytillträdna som avgående. Huruvida ett medansvar föreligger för den enskilde styrelseledamoten som avgått under en ansvarsperiod blir därför, precis som för den nytillträdde styrelseledamoten, en ansvarsfrihetsfråga."<sup>109</sup> Det är högst relevant för både avgående som för tillträdande styrelseledamot att beakta frågeställningen om ett eventuellt personligt betalningsansvar.

### 6.2 Avgående styrelseledamot

För att pröva om det föreligger ett personligt betalningsansvar görs detta i två led. Det första ledet tar sikte på huruvida det föreligger objektiva förutsättningar för personligt betalningsansvar (till exempel understigande av kritisk kapitalbrist) och gäller huruvida styrelsen har underlåtit att fullgöra sin skyldighet. Det andra ledet tar sikte på om styrelseledamoten har varit försumlig.

Styrelseledamoten kan undgå ansvar genom att visa att underlåtenheten inte berott på egen försumlighet. Den som gör gällande att personligt betalningsansvar för styrelseledamot ska visa att objektiva förutsättningar för ansvar föreligger. Därefter har styrelseledamoten som anspråket riktas mot att visa att försummelse inte föreligger.<sup>110</sup> Nämnda teori framgår av NJA 2009 s. 210 och bekräftas såhär av NJA 2014 s. 892 p.8 (domskälen); " Det är inte uttryckligen reglerat i kapitalbristreglerna vad som gäller i ansvarshänseende för den som avgår som styrelseledamot. Lagtexten ger emellertid inte stöd för att den enskilde styrelseledamotens ansvar i och med utträdet automatiskt skulle upphöra för förpliktelser som uppkommer därefter. En sådan ordning skulle även stå i strid med lagens syfte." Vidare

---

<sup>108</sup> Prop. 2000/01:150 s. 44.

<sup>109</sup> NJA 2014 s. 948.

<sup>110</sup> NJA 2009 s. 210.

fastslår HD under p.9<sup>111</sup> "Med utgångspunkt i regelsystemets konstruktion måste ordningen vara att när en ansvarsperiod löper föreligger det en ansvarsgrund som träffar även styrelseledamöter som avgår under perioden. Detta gäller också förpliktelser som uppkommer efter avgången, om det inte finns någon grund för ansvarsfrihet för styrelseledamoten".

För att en avgående styrelseledamot under löpande ansvarsperiod ska kunna få *ansvarsfrihet* gäller att denne inte anses varit försumlig genom att själv antas åstadkomma vad som åligger styrelsens förpliktelser. En reservation i ett styrelsemötesprotokoll<sup>112</sup> mot ett visst styrelsebeslut kan visa på ett sådant försök. Det kan finnas särskilda skäl för avgång för styrelseledamoten som allvarlig sjukdom, bör detta beroende på olika omständigheter kunna påverka frågan om försumlighetsprövningen. Det ligger på den styrelseledamoten att visa adekvata åtgärder eller på grund av allvarlig sjukdom inte kunnat utföra det föreskrivna handlingsmönstret. Styrelseledamoten kan fortsättningsvis inte belastas för försummelse i ett underkapitaliserat bolag. Ett fortsatt personligt ansvar för de skulder som framgent uppkommer är inte längre ett befogat påtryckningsmedel mot styrelseledamoten. I en sådan situation ska det också finnas möjlighet för ledamoten att framledes uppkommande förpliktelser få ett definitivt slut på medansvaret genom utträde från styrelsen. Även i andra situationer som inte nämnts där styrelseledamoten väljer utträde ur styrelsen, bör medansvaret kunna upphöra. Det kommer att ställas krav på att styrelseledamoten kunnat förutse och visa stöd för att styrelsens åligganden kommer bli uppfyllda utan försening efter utträdet.

Framledes bör medansvaret för uppkommande förpliktelser upphöra med utträdet för styrelseledamoten, även om det vid annat tillfälle visar sig att en rättelse faktiskt aldrig kom till stånd. Styrelseledamoten som anspråk görs gällande mot, har att visa att det inte föreligger någon försumlighet vilket inte innebär en presumtion för försumlighet i den nu angivna meningen. Styrelseledamoten ska kunna bevisa de omständigheter som görs gällande att försumlighet inte föreligger. En helhetsbedömning om vad som kan anses vara försumligt prövas för varje enskilt fall och med bedömningen av speciell situation som vanligtvis anses föreligga i dessa sammanhang. Det görs en genomgående helhetsbedömning av styrelseledamotens försvarliga agerande.<sup>113</sup>

---

<sup>111</sup> NJA 2014 s. 948.

<sup>112</sup> Prop. 2000/01:150 s. 44.

<sup>113</sup> NJA 2014 s. 892.

## 6.3 Praxis

### 6.3.1 Allmänt

I detta avsnitt kommer referat av ett prejudicerande rättsfall från HD<sup>114</sup> gällande avgående styrelseledamot att presenteras. Kommentarer och tankar från doktrinen om rättsfallet kommer att belysas. Några avslutande kommentarer avslutar avsnittet.

### 6.3.2 Rättsfall avgående styrelseledamot

Ett bolag gjorde under juni 2000 en inkråmsförsäljning och i samband med detta upphörde bolaget med sin verksamhet. Den 31 augusti samma år understeg bolagets egna kapital den kritiska gränsen. Bolaget var vilande fram till den 8 december 2003 då bolaget överläts till ny ägare. I samband med överlåtelsen avgick den tidigare styrelseledamoten från bolagets styrelse. Samma dag överläts bolaget vidare till ny ägare. Bolaget försattes i konkurs den 23 februari 2005. Borgenärerna kräver nu styrelseledamoten som fram till den 8 december 2003 var styrelseledamot ska reglera fordringarna. Som grund för sina krav anförs av borgenärerna att den tidigare styrelseledamoten har ett personligt betalningsansvar enligt 1975 års aktiebolags kapitalbristregler, då underlåtenhet att inte upprätta en kontrollbalansräkning, likvidera eller läka bolagets kapitalbrist. Knäckfrågan i fallet är att avgöra om en avgående styrelseledamot som inte följt det handlingsmönster som förväntas vid kritisk kapitalbrist, har ett personligt betalningsansvar för de förpliktelser som uppstått efter utträdet.

Mot bakgrund av att lagen inte uttryckligen reglerar vad som gäller för en avgående styrelseledamot under löpande ansvarsperiod, anser HD att det även föreligger ansvarsgrund för en avgående styrelseledamot. Om styrelseledamoten inte kan visa att det föreligger någon försummelse så gäller det även förpliktelser som uppstått efter det styrelseledamoten avgått. Fråga om medansvar för avgående styrelseledamot är en ansvarsfrihetsfråga. I bedömningen om en styrelseledamot ska anses ha ett personligt betalningsansvar ska ske i två steg, ett objektivt och ett subjektivt. Objektiv utgångspunkt ska prövas utifrån om det löpte en ansvarsperiod vid förpliktelsens uppkomst. Till exempel kan den avgående styrelseledamoten visa att denne inte försummat sin aktivitetsplikt för sitt ansvar inom styrelsearbetet. I bolag med mer än en styrelseledamot kan ett förbehåll noteras i ett styrelseprotokoll eller om det finns särskilda skäl för avgång eller inaktivitet hos en styrelseledamot, som allvarlig sjukdom, kan detta beaktas försumlighetsprövningen beroende på omständigheterna i det enskilda fallet.

---

<sup>114</sup> NJA 2014 s. 892.

Men även i andra situationer ska medansvaret för en avgående styrelseledamot kunna upphöra, till exempel att styrelseledamoten haft anledning att förutsätta att rättelse utan dröjsmål kommer att ske. Medansvaret för bolagets framtida förpliktelser ska anses upphört för styrelseledamoten i samband med utträdet och detta även om inte rättelse faktiskt äger rum. Styrelseledamoten omfattas av medansvar om denna inte kan påvisa att försumlighet inte föreligger.

I detta rättsfall löpte en ansvarsperiod med fordringarnas uppkomst februari-april 2004. Ansvarsperioden för den avgående styrelseledamoten 8 december 2003 fortsatte efter att gälla styrelseledamoten även efter sin avgång. Således måste styrelseledamoten visa att försummelse inte föreligger. Styrelseledamoten hade noggrant tillsammans med bolagets revisor utrett hur förpliktelserna i bolaget skulle kunna upphöra, vilket var antingen genom försäljning eller konkurs. Vidare så menade revisorn att bolaget endast skulle säljas till någon seriös aktör som hade god kännedom om aktiebolag. Bolaget såldes till en sådan aktör som man skulle kunna anta hade god aktiebolags kännedom. Köparen blev informerad om att bolaget var vilande och inte hade vare sig några tillgångar eller skulder. Innan den nya verksamheten startades i bolaget, borde den nya styrelsen haft skäl att ta hänsyn till kapitalbristreglerna i bolaget. Vid den samlade bedömningen kan det inte anses att styrelseledamoten vid överlåtelsen agerat oansvarligt vid sitt utträde som styrelseledamot.

Ett justitieråd var skiljaktigt gällande i fråga om motiveringen. Justitierådet ansåg i sin bedömning om det är relevant att ställa en styrelseledamot till medansvarig till förpliktelser som uppkommit efter utträdet. Styrelseledamoten har ingen auktoritet mot senare förpliktelser som bolaget ikläder sig efter sitt utträde och därmed fyller det inte sitt syfte. Det förefaller sig orimligt att en styrelseledamot som utträtt inte har en möjlighet att förhindra en förpliktelse som sedan med att förhålla sig till omvänd bevisbörda för att undgå medansvar. Det måste anses vara orimligt för styrelseledamoten som utträtt från bolagsstyrelsen att medansvar uppstår på nya förpliktelser. I detta rättsfall avgick styrelseledamoten den 8 december 2003 i samband med att bolaget överlåtits. Den nya styrelsen har att tillse att kapitalskyddsreglerna beaktas.

### 6.3.3 Doktrinen

Stefan Lindskog menar att HD går för långt beträffande "[...] kravet på stöd för förväntningen"<sup>115</sup> styrelsens handlande beträffande utträdande styrelseledamots fortsatta medansvar efter sitt utträde. Om det inte föreligger särskilda omständigheter att inte räkna med att styrelsen kommer göra vad lagen påbjuder faller det sig rimligt att utgå från styrelsens fullföljande av sin ansvarsplikt. Det är borgenären som ska visa den utträdande styrelseledamotens skäl att inte räkna med styrelsens fullgörande av sina förpliktelser, vilket är mer överensstämmande med förarbetena.<sup>116</sup>

Situationen för en styrelseledamot som utträtt från bolagets styrelse under pågående ansvarsperiod är intressant på det sätt att insyn och påverkan för bolagets ekonomiska förhållanden till medansvaret inte längre finns. För att fortsatt medansvar ska råda, gäller reparationsfunktionen som visserligen har en sekundär innebörd, "[...] så bör tröskeln för att en ansvarsfrihetsgrund skall föreliggs sättas lågt."<sup>117</sup>

### 6.3.4 Egna kommentarer

Jag finner det märkligt att en styrelseledamot som utträtt från bolagsstyrelsen och inte längre har någon insyn i bolaget kan riskera att bli medansvarig till förpliktelser som uppkommer efter utträdet. Visserligen ser jag att resonemanget följer uppsatsens utredning om medansvar för styrelseledamot. Men jag delar det skiljaktiga justitierådets uppfattning om att det måste anses vara orimligt att en utträdande styrelseledamot kan göras gällande medansvar på förpliktelser efter sitt utträde.

## 6.4 Tillträdande styrelseledamot

"Lagen reglerar inte uttryckligen vad som i objektivt hänseende gäller för den som träder in som styrelseledamot under en löpande ansvarsperiod. Med utgångspunkt i regelsystemets konstruktion måste dock ordningen vara att i och med att ansvarsperioden löper föreligger det en ansvarsgrund som träffar alla styrelseledamöter, också den som är nytillträdd. Huruvida ett medansvar föreligger för den nytillträdde ledamoten blir därför en ansvarsfrihetsfråga."<sup>118</sup> Föreligger objektiva förutsättningar för ansvarsgrund gällande nytillträdd styrelseledamot kan denna drabbas av ansvar, vilket kan undgås genom att styrelseledamoten visar att försummelse inte förelåg. Den tillträdande styrelseledamoten har en omkastad bevisbörda

---

<sup>115</sup> Lindskog (2015), s. 146.

<sup>116</sup> Prop. 2000/01:150 s. 44.

<sup>117</sup> Lindskog (2015) s. 147.

<sup>118</sup> NJA 2012 s. 858.

vilket innebär inget antagande om oaktsamhet utan bara att styrelseledamoten ska kunna bevisa de sakförhållanden som i grund läggs fram för att visa att försumlighet inte förelegat respektive motbevisa bolagsborgenärens konstateranden."<sup>119</sup>

För en nytillträdd styrelseledamot kan en mindre eller större bevisbörda föreligga och styrelseledamoten kan inte begäras vara fullt insatt i bolagets förhållande från början och därmed inte anses vara försumlig om det vid tillträdet föreligger kritisk kapitalbrist. Försumlighetsprövningen bör inte vara inriktad på formalitetsfrågor utan på hur styrelseledamoten sammantaget agerat i den situation bolaget befunnit sig i. För att styrelseledamoten ska få ett tidsmässigt utrymme med att sätta in sig i sin roll, både för kunskapsinhämtning men också för överväganden och eventuella åtgärder, är det omständigheterna som ska avgöra storleken på hur mycket tid som behövs. Finns det en fastställd årsredovisning som utvisar full täckning för bolagets aktiekapital behöver inte den nytillträdda styrelseledamoten befara att en ansvarsperiod löper på grund av förhållanden som uppstått före räkenskapsårets utgång.

Däremot måste en nytillträdd styrelseledamot vara uppmärksam på omständigheter som skett därefter och innan årsredovisningen fastställts. Försumlighet anses normalt inte föreligga för styrelseledamot om skyndsamt som kan begäras vidtas en relevant åtgärd med anledning av den kritiska kapitalbrist som har utlöst ansvarsperioden. En nyemission i syfte att läka kapitalbrist kan anses vara en relevant åtgärd.<sup>120</sup>

## **6.5 Praxis**

### **6.5.1 Allmänt**

I detta avsnitt kommer referat av ett prejudicerande rättsfall från HD<sup>121</sup> gällande tillträdande styrelseledamot att presenteras. Kommentarer och tankar från doktrinen om rättsfallet kommer att belysas. Några avslutande kommentarer avslutar avsnittet.

### **6.5.2 Rättsfall tillträdande styrelseledamot**

Rättsfallet gäller ett bolag som år 2005 hade en skuld och blev sedan försatt i konkurs av Skellefteå tingsrätt. Knäckfrågan var om de nytillträdda styrelseledamöterna efter ägarbyte den 29 december 2003 blivit personligt betalningsansvariga för bolagets leverantörsskulder.

---

<sup>119</sup> NJA 2012 s. 858.

<sup>120</sup> Ibid.

<sup>121</sup> Ibid.

Av bolagets räkenskapshandlingar för 2001, som konkursförvaltaren presenterade, framgick att mer än hälften av bolagets aktiekapital var förbrukat. Det innebär att styrelsen hade en skyldighet att i samband med den kritiska kapitalbristen att upprätta en kontrollbalansräkning som skulle granskas av bolagets revisor, vilket aldrig skedde. Det framgick i årsredovisningarna för år 2001 och år 2002 att bolagets revisor ansåg bolaget likvidationspliktigt enligt 1975 års aktiebolag 13 kap. 12 §. Då inte styrelsen ansökt om likvidation har styrelseledamöterna därmed tagit på sig motsvarande solidariska ansvar som aktieägarna.

År 2003 gjordes en nyemission för att läka kapitalbristen. Åtgärden ansågs inte tillräcklig för att styrelseledamöterna skulle undgå personligt betalningsansvar då ansvarsfrihet ges efter det bolagets revisor granskat en upprättad kontrollbalansräkning och som sedan presenterats för bolagsstämman. Någon kontrollbalansräkning för 2003 fanns inte även om det nu fanns full täckning för bolagets aktiekapital, vilket inte räcker utan att frågan om aktiebolagets återställande skulle behandlats på bolagsstämman. Det visade sig att bolaget vid en extra bolagsstämma den 8 januari 2004 hade beslutat om att inte upprätta någon kontrollbalansräkning eftersom man bedömde att det egna kapitalet hade full täckning. Årsredovisning för 2003 presenterades heller inte på extra bolagsstämman. Bolagets ordinarie bolagsstämma ägde rum den 4 maj 2004.

I rättsfallet är det ingen tvekan om ansvarsperiodens uppkomst utan snarare vad som är slutpunkten för ansvarsperioden. Att bolaget genomfört en nyemission för att läka kapitalbristen är inte tillräcklig åtgärd för att ansvarsperioden ska upphöra. En reviderad årsredovisning som visar att det egna aktiekapitalet är täckt kan i princip likställas som en andra kontrollstämma. Årsredovisning som är granskad och fastställd av bolagets revisor är slutpunkten för ansvarsperioden om den godkänts av bolagsstämman. Styrelseledamöternas ansvarsperiod har i fallet upphört den 4 maj 2004 och är inte medansvariga till förpliktelser som uppkommit därefter.

Mot bakgrund av att lagen inte uttryckligen reglerar vad som gäller för en nytillträdd styrelseledamot under löpande ansvarsperiod, tolkar HD att det även föreligger ansvarsgrund för en nytillträdd styrelseledamot. Fråga om medansvar för nytillträdd styrelseledamot är en ansvarsfrihetsfråga. I bedömningen om en styrelseledamot ska anses ha ett personligt betalningsansvar ska ske i två steg, ett objektivet och ett subjektivt. Objektiv utgångspunkt ska

prövas utifrån om det löpte en ansvarsperiod vid förpliktelsens uppkomst. Styrelseledamöterna omfattas av medansvar om de inte kan påvisa att försumlighet inte föreligger. I en försumlighetsprövning beaktas att en nytillträdd styrelseledamot inte kan bedömas motsvarande på samma sätt mot en styrelseledamot som har suttit i styrelsen ett längre tag. Det är rimligt med ett visst utrymme för nytillträdd styrelseledamot att få sätta sig in i bolagets förhållanden. Omständigheterna i det enskilda fallet bestämmer tidsrymden. Även nödvändig tid för överväganden och erforderliga åtgärder ska det ges tidsutrymme till, vilket inte skiljer en nytillträdd styrelseledamot mot en som anses vara väl insatt i bolaget sedan tidigare. I detta rättsfall var den ena nytillträda styrelseledamoten införstådd att bolaget saknade täckning för eget kapital, medan den andra nytillträdande styrelseledamoten var ovetandes. Men eftersom bolaget inte bedrev någon verksamhet och det förelåg kapitalbrist ansåg HD att de nytillträdande styrelseledamöterna borde omgående efter tillträdet insett att det förelåg kritisk kapitalbrist vilket fordrar aktivitet. I detta fall fanns det ingen anledning med tid för att sätta sig in i bolagets förhållanden.

Borgenären i detta rättsfall menar att bolaget omgående borde upprättat en kontrollbalansräkning. Visserligen vitsordar borgenären att årsredovisningen kan accepteras motsvarande en andra kontrollbalansräkning, men att släckningen av den kritiska kapitalbristen inte lyfts fram på ett korrekt sätt till bolagsstämman genom att en kontrollbalansräkning upprättats och blivit granskad av bolagets revisor. Att bolaget i samband med de nytillträda styrelseledamöterna beslutade att genomföra en nyemission för att läka kapitalbristen samt att årsredovisningen framfördes på ett korrekt sätt till bolagsstämman anses av HD vara en relevant åtgärd som utförts med tillräcklig skyndsamhet. Därför anses inte styrelseledamöterna varit försumliga under den tid borgenärsskulden uppkom och talan om medansvar ogillas.

### **6.5.3 Doktrinen**

Stefan Lindskog behandlar i sin bok, "Kapitalbrist i aktiebolag, kommentar till 25 kap. 13-20 §§ ABL", ansvaret för nytillträdd styrelseledamot. Stefan Lindskog menar att styrelseledamoten vid tillträddandet tar på sig bolagets ansvarssituation då ansvarsgrunden ligger i bolagets styrelse. En styrelseledamot som vid sitt tillträddande vidtar rättelse eller försök för att åtgärda den tidigare styrelsens underlåtenhet ska inte anses ha ett medansvar. Struntar styrelseledamoten i att vidta täckande rättelse, infaller medansvaret från tidpunkten



då rättelse senast skulle skett. Den tillträdande styrelseledamoten ska ges ett inte alltför långt tidsutrymme för att beakta den rådande situationen.<sup>122</sup>

#### **6.5.4 Egna kommentar**

Medförde det att de nya ägarna efter återställandet av aktiekapitalet genom nyemissionen den 29 december 2003 hade de läkt den kapitalbrist som uppstått i bolaget redan under 2001 och därmed släckt den pågående ansvarsperioden? Som framgår av domen så ansåg HD att aktiekapitalet återställdes efter nyemissionen. Men då ingen kontrollbalansräkning motsvarande en andra kontrollstämma (se avsnitt 4.5) hade upprättats, vilket bolagets revisor skulle granskat och sedan fastställts på en bolagsstämma, hade inte den pågående ansvarsperioden släckts. Däremot togs nyemissionen upp i en reviderad årsredovisning som fastställdes på årsstämman 2004, vilket HD ansåg motsvara handlingsplikten motsvarande en andra kontrollstämma och därmed var ansvarsperioden släckt. HD motiverar att "En årsredovisning kan nämligen inte utvisa ett högre eget kapital jämfört med en kontrollbalansräkning."

Nya styrelseledamöter som tillträder under ansvarsperioden ges möjlighet att visa att de inte varit försumliga och kan därmed undgå medansvar. De tillträdande styrelseledamöterna får en ökad respittid att sätta sig in i bolagets angelägenheter. Domen ger inte en helt klar bild hur försumlighetsprövningen av en styrelseledamot ska gå till, utan det sker genom en helhetsbedömning av omständigheterna i varje enskilt fall. Bevisbördan för en nytillträdd styrelseledamot att visa den agerat försvarligt vid tillträdet bedöms generösare än styrelseledamot som har suttit i styrelsen sedan tidigare.

En nytillträdd styrelseledamot som agerat efter de regler lagen åsyftar beträffande omständigheterna som utlöst ansvarsperioden i samband med kritisk kapitalbrist som till exempel läkt kapitalbristen och upprättat en kontrollbalansräkning eller försatt bolaget i likvidation, anses inte varit försumlig. Domen ger inte heller en klar bild över vad nytillträdd styrelseledamots ökade respittid innebär. HD ansåg i fallet att de nytillträdda styrelseledamöterna borde förstått att bolaget som inte bedrivit verksamhet under lång tid och saknade tillgångar, var underkapitaliserat vilket fordrade direkta åtgärder. Någon bortre tidsgräns för respittiden gavs inte utan HD bedömer att det kan bli fråga om "[...] en betydande tid när omständigheterna kräver det."

---

<sup>122</sup> Lindskog (2015) s. 152 ff.

Hovrätten fastställde Tingsrättens dom där styrelseledamöterna dömdes till medansvar. Utifrån denna uppsats om undersökning av kapitalbristreglerna är det författarens bedömning att det inte föreligger medansvar i enlighet med ett enligt HD.

## 7. Kapitaltäckningsåtaganden

### 7.1 Inledning

Kapitaltäckningsåtagande brukar betecknas som *kapitaltäckningsgarantier* och kan utlösas per automatik eller på avrop. *Automatiskt* återges i doktrinen som automatiskt utlösande garanti vid kritisk kapitalbrist. Avrop innebär att till exempel styrelsen åberopar garantiansvaret som utlöses på ett förhand bestämt belopp eller med ett belopp som uppstår vid tidpunkten för kapitalbristen.<sup>123</sup> Kapitaltäckningsgarantier är ofta tids- och beloppsbegränsande. Denna form av skydd är inte ovanligt att ägaren införskaffar för att skydda bolaget och därmed styrelseledamöterna för att läka kritisk kapitalbrist. Kapitaltäckningsgaranti regleras inte i lag utan utgörs av ett avtal<sup>124</sup> mellan garantigivaren (garanten) och bolaget (mottagaren). Garanten kan till exempel vara en aktieägare<sup>125</sup>, bank eller ett moderbolag i en koncern.

### 7.2 Kapitaltäckningsgaranti

Kapitaltäckningsgaranti, fortsättningsvis nedan även kallad garanti eller garantin, är en form av garanti som innebär att garanten tar på sig ett ansvar för att mottagaren. Om garanten inte infriar sitt åtagande uppstår ersättningsskyldighet för skada som uppkommer för mottagaren. Garantier uppfyller inte annans förpliktelser, det vill säga att ingen huvudförpliktelse finns och har därför inte samma funktion som ett borgensåtagande, tredjemanspant och så kallat stödbrev. Avsikten med garantin är att mottagarens borgenärer gottgörs för de förluster som uppkommit i samband med kapitalbristsituation. Har det inte avtalats så finns ingen regressrätt vid inlösen av garantin.

Borgenärernas möjlighet till betalning kommer vara beroende på hur garantivillkoren är utformade och hur dessa ska tolkas i relationen mellan garant och mottagare. Det finns ingen *automatik* med rätt till betalning med hänvisning till en garanti, inte heller vid en kapitalbristsituation betyder det att borgenären alltid får en förlust. Kapitaltäckningsgarantin inrymmer på ett visst sätt villkorade åtaganden gentemot mottagaren vilket endast under speciella omständigheter gottgör mottagarens borgenärskrets om garantin infrias vid till exempel en konkurs. Det kan undantagsvis finnas tolkning att en kapitaltäckningsgaranti är en utfästelse mot mottagarens borgenärer. Tredjemansavtal till förmån för borgenär kan inte

---

<sup>123</sup> Andersson (2010), s. 262.

<sup>124</sup> Allmänna obligationsrättsliga principer.

<sup>125</sup> Oppenheimer m.fl. (2013) s. 69.

uteslutas. Genom vissa speciella tilläggsvillkor kan utfärdaren tala om för en presumtiv finansiär att det finns en kapitaltäckningsgaranti i syfte att få denna att investera i mottagaren.<sup>126</sup>

En kapitaltäckningsgaranti kan beskrivas som ett förpliktigande om ekonomisk risk för ett bolags verksamhet. Förpliktigandet kan innebära risken för hela eller inskränkas avtalsvis så att den gäller ett visst belopp, viss omständighet eller under en tidsbegränsning. Det garantitagande bolagets styrelse kommer påverkas av en garanti. Styrelsens handlingssätt och riskbenägenhet kan förändras då alla rättshandlingar som påverkar bolagets ekonomiska tvivelaktigheter inryms av garantin. Det går inte att räkna bort att styrelsen inte kommer att verka anpassligt och utöva sysselsättning på garantigivarens bekostnad och i viss mån av konkurrensförhållanden och annat som kan anses återhållande.<sup>127</sup> Kapitalbristgarantins syfte är att motverka tillkomsten av kapitalbrist som medför tillämpning av kapitalbristreglerna.<sup>128</sup>

I Snabbhaksfallet<sup>129</sup> framgår om ett bolags eget kapital underskridit den kritiska gränsen men ställningen därefter, fram till dess att kontrollbalansräkning senast ska ha upprättats, har förbättrats så att kapitalet överstiger gränsen, behöver inte styrelsen vidta några åtgärder med anledning av kritisk kapitalbrist. Vidare framgår det av domskälen att "[...] en kapitaltäckningsgaranti måste uppfylla följande krav för att reglerna om kontrollbalansräkning och styrelseledamöternas personliga ansvar inte ska aktualiseras." Garanterna ska vara kreditvärdiga, garanterna saknar rätt att i efterhand påverka uppkomna fordringar samt garanterna får inte ställa villkor för återbetalning. Det är höga beviskrav för bedömningen av rekvisiten.

Om inte garanterna under hela sitt åtagande kan infria sitt åtagande kan detta påverka värdet av mottagarens fordringar negativt, att det egna kapitalet inte stärks i den omfattning som behövs för att inte omfattas av kapitalbristreglerna. Det är därför viktigt att erhålla fortlöpande information om garantens kreditvärdighet under garantins giltighetstid. Om garanterna vid fastställandet av årsredovisningen behöver infria sitt garantiåtagande men inte är betalningsförmögen blir situationen besvärlig för styrelsen. Då måste det göras en bedömning om vid vilken tidpunkt styrelsen exklusive garantin borde haft rimlig misstanke om

---

<sup>126</sup> Samuelsson (2012) s. 11.

<sup>127</sup> A.a. s. 12.

<sup>128</sup> A.a. s. 15.

<sup>129</sup> NJA 1988 s. 620.

kapitalbrist. Sannolikt måste samtliga omständigheter beaktas innan man kan fastställa ett eventuellt personligt betalningsansvar för styrelsens ledamöter.<sup>130</sup>

Garantin ska utformas som en utfästelse som en oåterkallelig försäkran om tillskott vars tillgångar ökar hos mottagaren utan att dess skulder i sin tur ökas. Oåterkallighetskravet innebär på motsvarande sätt att eventuella betalningsförpliktelser som uppstått inte får återtas. Det finns inget som hindrar utfärdaren att upphäva kapitaltäckningsgarantin på ett sätt som inte strider mot garantins utfärdande. Utfärdaren har efter upphävningen inga förpliktelser mot senare uppkomna kapitalbrister hos mottagaren.<sup>131</sup>

Som framgick av Snabbhaksfallet<sup>132</sup> får inte garantin innehålla krav om återbetalning. Därför måste utformningen av garantin göras som en ensidig förpliktelse att i framtiden gottgöra vid kritisk kapitalbrist. HD grundar sin rättstillämning i huvudsak på Lindskog och Nereps argument i doktrinen. Garantin är en ensidigt bindande betalningsförpliktelse som inte av garanten kan sägas upp i förtid eller avseende på förfluten tid eller göra några villkorsändringar gällande kapitalbrist under giltighetstiden.<sup>133</sup> Infriandet av en kapitalbristgaranti kan ske genom olika sätt av kapitaltillskott<sup>134</sup>, till exempel att garanten efterskänker en fordring gentemot mottagaren, egendomsöverföring, kvittningsmedgivanden m.m. Så länge inte en betalningsförpliktelse uppstått föreligger ingen skuld hos garanten motsvarande ingen tillgång hos mottagaren och bokföres inte förrän garantin ska infrias. Däremot ska kapitaltäckningsgarantin anges som en ansvarsförbindelse hos garantens årsredovisning. En kapitaltäckningsgaranti kan beroende på sitt utformande innehålla ett antal obestämda självständiga betalningsförpliktelser under garantins varaktighet.<sup>135</sup>

Fordringens uppkomst betecknas som ett kapitaltillskott redan innan (vid påkallandet av garantin), betalning skett. Om betalning ej sker, kan mottagaren göra en betalningsskyldighet mot garanten. Då kan det uppstå en kapitalbrist hos mottagaren och kapitalbristreglerna blir tillämpliga. För att inte omfattas av kapitalbristreglerna bör garantins utformande vara på ett sådant sätt att betalningsförpliktelserna uppkommer, och därmed att kapitaltillskottet sker per automatik, när det egna kapitalet understiger den av garantin förutbestämda nivån. En

---

<sup>130</sup> NJA 1988 s. 620.

<sup>131</sup> Samuelsson (2012) s. 17.

<sup>132</sup> NJA 1988 s. 620.

<sup>133</sup> Ibid.

<sup>134</sup> Samuelsson (2012) s. 17.

<sup>135</sup> A.a s. 18.

fordring kan uppkomma även om ingen är medveten om att det föreligger en kritisk kapitalbrist som måste gottgöras. En sådan fordran kan fastställas då mottagarens årsredovisning ska fastställas eller i samband med konkurs. Revisorsgranskningen enligt kapitalbristreglerna har till funktion att motverka eventuella efterhandskonstruktioner och har därmed ett stort borgenärsskyddsintresse.<sup>136</sup> Det kan funderas över de bolag som inte har någon revisor och inte behöver låta revisorsgranska kontrollbalansräkningen.<sup>137</sup>

Om kapitaltäckningsgarantin triggas per automatik skulle det kunna innebära att skyldigheten för styrelsen att upprätta en kontrollbalansräkning aldrig skulle bli aktuell.<sup>138</sup> Garantin skulle kunna medföra att det inte finns skäl att anta att bolagets egna kapital hade kapitalbrist enligt kapitalbristreglerna och därmed behöver ingen kontrollbalansräkning upprättas och synas av bolagets revisor. Denna uppfattning skapar en form av dilemma."Det finns aldrig skäl till misstanke och heller aldrig skyldighet att upprätta en kontrollbalansräkning om det finns en garanti."<sup>139</sup> Till följd av detta finns det inte någon tillförlitlig omständighet för att kunna bestämma och definiera fordringsbeloppet som garantiförpliktelsen är knuten till. Förpliktelsens tillkomst kan inte heller tidsbestämmas.<sup>140</sup>

Det är troligt att skyldigheterna enligt 25 kap. 13 § ABL inte påverkas av en utställd kapitaltäckningsgaranti. Styrelsen har alltid en handlingsplikt vid misstanke om kritisk kapitalbrist att upprätta en kontrollbalansräkning. Kapitaltäckningsgarantier som en struktur i relation till det aktiebolagsrättsliga kapitalskyddet är i en annan omständighet som egenskap orimlig då garantiförpliktelsen inte någonsin gällande förfallotid och belopp kan fastställas om inte styrelsen förhåller sig till reglerade åtgärderna.<sup>141</sup> Styrelsen har att tillse att garanten erlägger erforderat belopp för att återställa bolagets egna kapital och på så sätt behöver inte en bolagsstämma tillkallas enligt 25 kap. 15 § ABL. Om styrelsen inte ska riskera att få ett personligt betalningsansvar måste garantens betalningsförmåga löpande kontrolleras och säkerställas.

---

<sup>136</sup> Samuelsson (2012) s. 19.

<sup>137</sup> Skyldigheten att låta revisorsgranska kontrollbalansräkningen gäller inte bolag som med stöd i de begränsningar av revisionsplikten som trädde i kraft den 1 november 2010 saknar revisor.

<sup>138</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 69 ff.

<sup>139</sup> Samuelsson (2012) s. 24.

<sup>140</sup> A.a. s. 24.

<sup>141</sup> A.a. s. 25.

## 7.3 Koncern

### 7.3.1 Allmänt

Koncernbildningar är ett vanligt inslag i näringslivet.<sup>142</sup> När ett annat aktiebolag äger aktier som representerar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier i ett annat aktiebolag, är det första aktiebolaget moderbolag och det andra ett dotterbolag. Tillsammans utgör bolagen en koncern.<sup>143</sup> Det gäller även om ett aktiebolag på vissa andra, i ABL angivna, sätt kontrollerar ett annat bolag.<sup>144</sup> Det är inte ovanligt i koncernförhållanden att moderbolaget åtar sig ett kapitaltäckningsåtagande för dotterbolaget och på så sätt aktualiseras inte frågan om kapitalbristreglerna på dotterbolagets dagordning.<sup>145</sup> En annan eventuell möjlig åtgärd för att släcka kapitalbrist i ett koncernförhållande är genom ett koncernbidrag.<sup>146</sup>

### 7.3.2 Styrelsen i dotterbolag

Det är vanligare att de fackligt förtroendevalda numera har en plats i styrelserummet. Tidigare var det vanligt att en dotterbolagsstyrelse var en "papperskonstruktion" som utgjordes av anställda tjänstemän. Det hölls aldrig några regelrätta styrelsemöten, utan besluten togs ofta av moderbolagets styrelse eller av koncernchefen. Dotterbolagets styrelse lever i skuggan av moderbolaget. Praktisk tillämning är ofta att dotterbolagets styrelse fungerar som en ledningskommitté. Dotterbolagets bolagsstämma representeras av moderbolagets styrelse. Det är vanligt i större dotterbolag att i denna styrelse representeras även ledamot från moderbolaget.<sup>147</sup>

### 7.3.3 Dotterbolagets styrelses ansvarsförpliktelser vid kapitalbrist

Ett dotterbolag är enligt svensk rätt en egen juridiskperson som kan iklä sig rättigheter och skyldigheter. Detta innebär att kapitalskyddsreglerna även gäller för ett dotterbolag. Dotterbolagets styrelse har att iaktta samma skyldigheter som en moderbolagsstyrelse vid misstanke om kapitalbrist. Styrelsen i moderbolaget har skyldighet att fortlöpande hålla sig informerad om rådande angelägenheter och ekonomiska förhållandena samt bedöma dotterbolagets ekonomiska situation.<sup>148</sup> Dotterbolagets styrelses eventuella underlåtenhet mot kapitalbristreglerna kan leda till medansvar för dotterbolagets styrelseledamöter.

---

<sup>142</sup> Skog, nordiskt juristmöte s.74.

<sup>143</sup> Prop. 2004/05:178 s. 40.

<sup>144</sup> 1 kap. 11 § ABL.

<sup>145</sup> Lindskog (2015), s. 78 f.

<sup>146</sup> Oppenheimer m.fl. (2013), s. 71.

<sup>147</sup> Dahlgren m.fl. (1990), s. 72 f.

## 7.4 Egna kommentarer

Man kan fundera över när en kapitaltäckningsgaranti ska infrias. Ska kapitaltäckningen göras med avrop eller ska det ske automatiskt? Vid automatisk, kan man fundera vidare över vilken tidpunkten är för utlösning av garantin och hur stort beloppet är som ska gottgöras. Behövs det upprättas en kontrollbalansräkning? En annan intressant fundering är om styrelser tror sig kunna förlita sig på kapitaltäckningsförsäkringen och därmed inte behöva vara lika noga med att ha koll på bolagets ekonomiska förpliktelser? Det är ju trots allt en av styrelsens viktigaste huvuduppgifter att fortlöpande bedöma bolagets och, om bolaget är moderbolag i en koncern, koncernens ekonomiska situation vilket framkommer av 8 kap. 4 § 2 st. ABL.

Som styrelseledamot finns det alltid anledning att vara uppmärksam och inte förbise (25 kap. 13 § ABL) skyldigheten att upprätta en kontrollbalansräkning när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Även om det finns en kapitaltäckningsgaranti så har jag hittills inte funnit något som utesluter personligt betalningsansvar vid underlåtenhet.

Det finns inget i min undersökning som visar att vara styrelseledamot i ett dotterbolag skulle innebära mindre skyldigheter än att vara styrelseledamot i ett moderbolag. Dotterbolaget är en egen juridisk person och bolaget har därmed alla skyldigheter som vilket bolag som helst. Eftersom det numera är vanligt förekommande med arbetstagarrepresentation i bolagsstyrelser och då framförallt i dotterbolags styrelser, ställer jag mig tveksam till att styrelseledamöterna i sin roll som styrelseledamot alltid är väl insatta i sina skyldigheter. Även om det inte är helt ovanligt att moderbolag till dotterbolag tar på sig ett kapitaltäckningsåtaganden i form av till exempel en kapitaltäckningsgaranti, så innebär det inte att styrelsen och dess ledamöter därmed undgår ansvaret att hålla sig informerade om bolagets ekonomiska situation.

Jag har inte funnit något som visar att ett kapitaltäckningsåtagande är en 100 % garanti för styrelsen i det mottagande bolaget. Detta gäller även om en sådan garanti utlöses med automatik. Det kan till exempel visa sig att garanten är insolvent när garantin ska utlösas och då aktualiseras åter mottagande styrelsens medvetenhet om bolagets ekonomiska situation. Jag skulle våga påstå att en styrelse och dess ledamöter i princip aldrig kan hålla sig passiv till skyldigheten om att hålla sig informerad om bolagets ekonomiska förhållanden med tillhörande förpliktelser.



## 8. Avslutande ord

### 8.1 Allmänt

Uppsatsen har behandlat och försökt förtydliga hur kapitalbristreglerna är uppbyggda samt utreda hur medansvar uppkommer för en styrelseledamot. Ett antal underfrågor gällande bland annat tillträdande och avgående styrelseledamot samt när det ska anses att kritisk kapitalbrist läkt har behandlats. Som tidigare belysts i uppsatsen är kapitalbristreglerna huvudsakliga syfte ett påtryckningsmedel för att förmå styrelsen och de enskilda styrelseledamöternas att följa det stadgade handlingsmönstret. Medansvar är en konsekvens av när styrelseledamoten brister i sin aktivitetsplikt och därtill det föreskrivna handlingsmönstret.

### 8.2 Svårtolkade kapitalbristregler

Styrelsens aktivitetsplikt inträder när hälften av bolagets registrerade aktiekapital har förbrukats. Det är de rådande omständigheterna i det enskilda fallet som avgör när styrelsen har skäl att anta att bolaget har kritisk kapitalbrist. För styrelseledamoten kan rekvisitet vara svårbedömt när det finns *skäl att anta*. Av Oppenheimer m.fl. framgår att "Styrelsens skyldighet att agera inträder vid varje tidpunkt då befarad kapitalbrist föreligger". Som redogjorts under kapitel 3.4 svarar styrelsen enligt 8 kap. 4 § ABL för bolagets organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter, att hålla sig informerad och uppdaterad gällande bolagets ekonomiska förhållanden. Att bolaget har ett väl utvecklat och fungerande rapporteringssystem för att i god tid upptäcka en kapitalbrist är viktigt för uppföljningen. Det ligger därför i den enskilde styrelseledamotens intresse att tillse att den lagstadgade regeln om bolagets förvaltning och de ekonomiska förhållanden iakttas.

Så snart en kritisk kapitalbrist uppmärksammas av styrelsen eller av någon enskild styrelseledamot ska *genast* en kontrollbalansräkning upprättas. Men det finns ingen reglering av rekvisitet vare sig genom lag eller praxis. I doktrinen talas det om en upprättandefrist vilket borde röra sig om någonstans mellan en eller ett par månader, men det går inte att dra några generella slutsatser då tidsfristen avgörs vid respektive fall.

Ett passivt förhållningssätt av en styrelseledamot att tillse styrelsens aktivitetsplikt efterlevs kan leda till medansvar vilket är solidariskt för samtliga styrelseledamöter.

Genom att en enskild styrelseledamot är aktiv och påkallar ett styrelsemöte för till exempel behandling av frågan om en kontrollbalansräkning ska denna handling enligt doktrinen kunna avsluta en påbörjad ansvarsperiod. Men styrelseledamotens handling beaktas från respektive fall då det inte i lag eller praxis fastställts exakt vad som exculperar styrelseledamoten. Se vidare nedan kapitel som summerar ansvarsperiodens upphörande.

### **8.3 Ansvarsperiodens upphörande**

En av frågorna till uppsatsen var "När upphör personligt betalningsansvar". Det finns olika situationer som leder till besvarande av frågan, till exempel att det på bolagsstämman presenteras en kontrollbalansräkning som är granskad av bolagets revisor och samtidigt visar att det egna kapitalet uppgår till det registrerade aktiekapitalet. Ett annat exempel är när ansökan om likvidation inlämnas till TR inom två veckor efter den andra kontrollstämman. Eventuella förpliktelser som uppkommer efter inlämnandet omfattas inte av medansvar. Om beslut om likvidation har tagits av bolagsstämman, domstol eller av Bolagsverket innebär det ett slutgiltigt upphörande för ansvarsperioden.

Styrelsen kan göra en så kallad rättelse, vilket innebär att förpliktelse som styrelsen tidigare underlåtit, nu blir utförd och därmed avbryts ansvarsperioden. Men åter igen så innebär det att uppkomna förpliktelser dessförinnan ska infrias. Skulle styrelsen ånyo underlåta en förpliktelse så tolkas omständigheterna endast som ett avbrott under ansvarsperioden och för att avbryta den fortsatta ansvarsperioden måste styrelsen agera efter sin handlingsplikt vilka är stadgade i kapitalbristreglerna.

I NJA 2012 s. 858 upphörde enligt HD pågående ansvarsperiod i samband med att en reviderad årsredovisning likställdes med en kontrollbalansräkning som visade att kapitalbristen var läkt och som godkändes av bolagsstämman. Dock så bedömdes de nytillträdde styrelseledamöterna vara ansvariga för bolagets uppkomna förpliktelser innan stämmans godkännande. Det intressanta med HD:s resonemang var att upprättande av kontrollbalansräkning skulle vara onödig under pågående ansvarsperiod för att bryta ansvarsperioden, vilket motsäger både förarbetena och lagtext som gör gällande att ansvarsperioden upphör när underlåtenheten upphör.

Det räcker inte med att läka en kapitalbrist för att få ett slut på en ansvarsperiod. Det ska alltid upprättas en kontrollbalansräkning som visar att aktiekapitalet återställts till det registrerade aktiekapitalet, därefter ska granskning göras av bolagets revisor för att sedan behandlas av bolagsstämman.

## 8.4 Avslutande kommentar

Kapitalbristreglerna är tänkt att vara ett så kallat borgenärsskydd. Men skyddet känns osäkert eftersom rättsläget är oklart. Det framkommer tydligt i doktrinen att tillämpningen av kapitalbristreglerna är allt annat än förutsebar. Trots lagreglerna i 25 kap. 13-20a §§ ABL och praxis är rättsläget inte tydligt och kan uppfattas som oförutsägbart för styrelseledamöter. För tillkommande, avgående eller befintliga styrelseledamöter är nedan punkter rekommendabelt:

- Prata med sakkunnig, till exempel jurist, advokat eller befintliga styrelseledamöter, för insikt i reglerna.
- Du är skyldig enligt ABL (8 kap. 4 §) att vara aktiv och hålla dig uppdaterad om bolagets ekonomiska situation med mera.
- Så snart det finns skäl att anta att det föreligger kapitalbrist, upprätta en kontrollbalansräkning.
- Gör erforderliga åtgärder för att släcka en eventuell kapitalbrist.
- Tillse att bolagets revisor granskar kontrollbalansräkningen.
- Påkalla bolagsstämma (om kontrollbalansräkning visar kapitalbrist).
- Beslutas på stämman att bolagets verksamhet ska fortsätta, övervaka att åtgärderna för återställning av aktiekapitalet sker.
- Informera eventuellt nya borgenärer om bolagets insolvens.
- Överväg om du ska träda ur styrelsen, vilket även kan ske genom en egen anmälan till bolagsverket.

## **9. Käll- och litteraturförteckning**

### **Offentligt tryck**

#### **Propositioner**

Prop. 2012/12:65 Förkortad tid för styrelseledamöters personliga ansvar

Prop. 2004/05:178 Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag

Prop. 2000/01:150 Likvidation av aktiebolag m.m.

Prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation

Prop. 1987/88:10 Med förslag till lag om styrelsrepresentation för de privatanställda, m. m.

Prop. 1982/83:139 Om underätterna m.m.

Prop. 1975:103 Ny aktiebolagslag m.m.

Prop. 1973:93 Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om konvertibla skuldebrev m.m.

#### **Utredningsbetänkanden**

SOU 2008:49 Aktiekapital i privata aktiebolag

SOU 2005:99 Vissa företagsskattefrågor

SOU 2001:1 Bör beträffande riktade emissioner i publika bolag moderniseras ytterligare

SOU 1999:36 Likvidation av aktiebolag

SOU 1987:59 Ansvarsgenombrott m.m.

SOU 1971:15 Förslag till aktiebolag m.m.

#### **Rättsfall**

NJA 2015 s. 346

NJA 2014 s. 948

NJA 2014 s. 892

NJA 2013 s. 725

NJA 2012 s. 858

NJA 2009 s. 221

NJA 2009 s. 210

NJA 2009 s. 41

NJA 2005 s. 792

NJA 2005 s. 438

NJA 2004 s. 3

NJA 1988 s. 620

NJA 1947 s. 647

## Litteratur

Andersson, Jan., *Kapitalskyddet i aktiebolag*, 6:e uppl., Jure förlag, Stockholm, 2010 (Cit. "Andersson [2010]").

Andersson, Sten, Johansson, Svante & Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen. En kommentar*, Zeteo, Norstedts Juridik, 1 juni 2016 (Cit. "Andersson m.fl. [2016]").

Bergström, Clas & Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, 5., [uppdaterade och rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015 (Cit. "Bergström m.fl. [2015]").

Dahlgren, Bo & Moberg, Krister, *Nyckeln till styrelserummet: praktik och juridik för bolagsstyrelsen*, 2., [omarb.] uppl., Norstedt, Stockholm, 1990 (Cit. "Dahlgren m.fl. [1990]").

Dotevall, Rolf (2015). *Aktiebolagsrätt: fördjupning och komparativ belysning*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts juridik (Cit. "Dotevall [2015]").

Lindskog, Stefan., *Kapitalbrist i aktiebolag. Kommentarer till kap. 25:13-20 ABL*, Nordstedts Juridik, Stockholm, 2015 (Cit. "Lindskog [2015]").

Lindskog, Stefan., *Om efterställningsvillkor*, SvJT 1992 s. 609 ff. (Cit. "Lindskog [1992]").

Nerep, Erik & Samuelsson, Per; *Aktiebolagslagen (2005:551); lagkommentar*; Lexino, Karnov Juridik.

Nerep, Erik., Adestam, Johan., Samuelsson, Per.,  
Aktiebolagslag (2005:551) 25kap. 18-20a §§, Lexino 2016-02-20  
(Cit. "Nerep m.fl. [2016]").

Oppenheimer, Bertil., Blomberg, Gunnar., Mandorff, Göran.,  
Företag i kris, 5:e uppl., Jure förlag, Stockholm, 2013  
(Cit. "Oppenheimer m.fl. [2013]").

Samuelsson, Per., Kapitaltäckningsgaranti till förmån för aktiebolag -  
är den allmänna uppfattningen hållbar? Ny juridik 1:12 s 7 ff.,  
(Cit. "Samuelsson [2012]").

Skog, Rolf., Kodifiering av koncernrätten. Uttalande vid nordiskt juristmöte.  
Från: [http://jura.ku.dk/njm/34/34\\_01.pdf](http://jura.ku.dk/njm/34/34_01.pdf). Hämtad 2016-11-11.  
(cit. "Skog, nordiskt juristmöte").

Svernlöv, Carl, *Styrelse- och VD-ansvar i aktiebolaget:  
en introduktion*, 2. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012  
(cit. "Svernlöv [2012]").

Svernlöv, Carl, *Aktiebolagslagen: en översikt*, Norstedts Juridik,  
Stockholm, 2014 (cit. "Svernlöv [2014]").

Åhman, Ola, *Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten:  
om aktiebolagets ställföreträdare och gränserna för deras  
representationsrätt = [Authority and internal duties in company law] :*  
*[on company representatives, the limits of their power to bind the  
company and on their internal obligations]*, Iustus, Diss.  
Uppsala : Univ.,Uppsala, 1997 (cit. "Åhman [1997]").

## Uppslagsverk

Upplysningscentralen, <https://www.uc.se/foretag/konkursstatistik.html>